

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**Venekeelsete gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele
eesti- ja venekeelses Delfis 2007—2011**

Bakalaureusetöö

Üliõpilane: Sander Salvet
Matrikli number: A93722
Juhendaja: Anu Masso, PhD

Tartu
2012

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised lähtekohad	5
1.1. Meediaruum	5
1.2. Haridusmuutus	8
2. Empiirilised lähtekohad	13
2.1. Venekeelsete gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele	13
2.2. Varasemad uuringud	15
2.3. Eesti- ja venekeelne Delfi	18
3. Uurimisküsimused	20
4. Meetod ja valim	22
4.1. Meetod	22
4.2. Valim	23
5. Tulemused	25
5.1. Muutused ülemineku kajastuses aastatel 2007—2011	25
5.2.1. Muutused kajastuse mahus	25
5.2.2. Teemaatilised pöörded	26
5.2.3. Domineerivad allikad eri aastate lõikes	28
5.2.4. Domineerivad hinnangud eri aastate lõikes	31
5.4. Eestikeelsele õppele üleminek kommentaatorite pilgu läbi	34
5.4.1. Kommentaatorite levinumad hinnangud	35
5.4.2. Kommentaatorite suhe reformi osalistesse	41
6. Järeldused ja diskussioon	45
6.1. Järeldused	45
6.2. Diskussioon	48
Kokkuvõte	52
Summary	54
Kasutatud kirjandus	56
Lisa 1. Artiklite kodeerimisjuhend	62
Lisa 2. Internetikommentaaride kodeerimisjuhend	75
Lisa 3. Eestikeelsele õppele ülemineku kronoloogia	79
Lisa 4. Artiklite autorid ja allikad	81

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö teema on venekeelsete gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele eesti- ja venekeelses Delfis 2007—2011.

Uurimuse eesmärk on esiteks eesti- ja venekeelse Delfi näitel võrrelda, mil määral erineb meediaruumides haridusmuutuse temaatika vahendamise laad. Selleks analüüsin ülemineku kajastuses esinevaid muutusi, võttes vaatluse alla neli põhilist aspekti: kajastuse mahu, teemad, domineerivad allikad ja hinnangud. Teiseks soovin analüüsida eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite individuaalsete arusaamade näitel kahe erineva meediaruumi sisemisi kultuurilis-kommunikatiivseid iseärasusi. Selleks kavatsen uurida lugejate kommentaarides esinevaid hinnanguid nii üleminekule üldiselt kui ka haridusmuutuse osalistele.

Meediakajastuse ja lugejate kommentaaride uurimiseks olen kombineerinud meediateoreetilisi lähenemisi haridusmuutuse kultuuriliste lähenemistega. Meediateoreetiliste lähenemiste kasutamine antud töö raamistusena võimaldab vaadelda meediaruumi haridusmuutuse kommuniqueerijana ja kooskondade ühendajana. Seeläbi on võimalik käsitleda eesti- ja venekeelset Delfit kui kahe erineva meediaruumi osi, mis ühendavad enamasti sarnase keelise, kultuurilise ja sotsiaalse taustaga Eesti elanikke. Kuna haridusmuutus ise on aga kompleksne ning inertne protsess, mis eeldab kultuurilist valmisolekut ja pakub erinevaid tõlgendusvõimalusi, oli tarvis võtta täiendavalt aluseks haridusmuutuse käsitlusi.

Käesolevas töös uurin eesti- ja venekeelses Delfis avaldatud artikleid ja internetikommentaare kvantitatiivselt. Mõlemal juhul kasutan standardiseeritud kontentanalüüsi, mille kategooriad moodustasin avatud kodeerimise põhjal. Antud uurimus erineb varem samal teemal tehtud töödest (nt Setina 2008) selle poolest, et olen vaatluse alla võtnud pikema perioodi, võrdlen omavahel reformi erinevaid etappe ning kombineerin meediakajastuse analüüsi lugejate kommentaaride analüüsiga.

Soovin uurida venekeelsete gümnaasiumide üleminekut eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2011 võimalikult tasakaalustatult. Töö autorina olen püüdnud end distantseerida erinevatest andmeallikatest ning ma ei kuulu otseselt eesti õppekeelele ülemineku ühtegi sidusrühma. Ometi tuleb arvestada, et uuritud teema on kultuuriliselt kompleksne ning

100protsendilist neutraalsust võib olla raske saavutada. Võin üksnes kinnitada, et olen andnud objektiivsuse tagamiseks oma parima.

Bakalaureusetöö sisu on jagatud kuueks peatükiks. Teoreetiliste lähtekohtade peatükis avan uurimuse põhimõistete, „meediaruumi“ ja „haridusmuutuse“ tähenduse ning võrdlen eri autorite lähenemisi. Empiiriliste lähtekohtade peatükis annan ülevaate venekeelsete gümnaasiumide üleminekust eesti õppekeelele ning mõningatest varasematest uuringutest, mis on seotud üleminekuga, samuti tutvustan eesti- ja venekeelset Delfit kui antud uurimuses vaadeldavaid meediakanaleid. Teoreetilistele ja empiirilistele lähtekohtadele tuginedes sõnastan uurimisküsimuste peatükis põhi- ja alauurimisküsimused. Tulemuste osa esimeses pooles esitan artikkelite ja teises pooles internetikommentaaride kontentanalüüsi tulemused. Järelduste ja diskussiooni peatükis esitan esmalt põhiuurimisküsimuste järjekorras järeldused ning paigutan seejärel oma leiud laiemasse teoreetilisse raamistikku. Töö lõppeb kokkuvõttega.

Tänan oma juhendajat, meediauuringute vanemteadurit PhD Anu Massot, kelle põhjalikud kommentaarid ja soovitused olid uurimuse koostamisel suureks abiks.

1. Teoreetilised lähtekohad

Uurimuse kultuuriliselt kompleksse teema tõttu olen kombineerinud meediateoreetilisi lähenemisi (Appadurai, Rantanen, Couldry jt) haridusteoreetiliste lähenemistega (Hargreaves, Goodson jt). Kahe erineva valdkonna, meedia ja hariduse sidustamiseks olen kasutanud ruumisuhete ja globaliseerumise käsitlusi (Giddens, Harvey). Sellest tulenevalt kasutan töös kaht põhimõistet: „meediaruumi“ ja „haridusmuutust“. Nende tähendust püüangi kahes järgmises alapeatükis avada.

1.1. Meediaruum

Globaliseerumine on toonud kaasa muutusi ajas, kohas ja ruumis. Anthony Giddens (1990) on nimetanud neid muutusi aja ja ruumi distantseerumiseks: sotsiaalsed suhted on otsekui venitatud üle aja ja ruumi. David Harvey (1990) on võrrelnud neid tendentse hoopis aja ja ruumi kokkusurumisega, mille tulemusel muutuvad sotsiaalsed suhted intensiivsemaks ja tugevamaks, sõltumata vahemaa pikkusest. Ükskõik kas kasutada Giddensi või Harvey kujundit, mõlemad autorid viitavad sellele, et maailm muutub kommunikatsiooni-tehnoloogiate arenedes justkui väiksemaks kohaks, kus inimestel on võimalik üksteisega suhelda, hoolimata nende asukohast. Meediaruum on üks neid konstruktsioone, mis võimaldab sotsiaalsetel suhetel aega ja ruumi ületada. Antud töö empiirilise fookuse seisukohalt osaleb meediaruum sellises aja ja ruumi ületamises eesti- ja venekeelse Delfi artiklite kaudu, informeerides auditooriumi eri asukohtades paiknevaid liikmeid eestikeelsele õppele üleminekust ja vahendades suhteliselt pika ajaperioodi jooksul toimuvat avalikku arutelu; samuti pakkudes lugejatele kommentaariumide kujul kogunemis- ja eneseväljenduspaika.

Mitmetes nüüdisaegsetes meediaruumi käsitlustes on võetud aluseks Benedict Andersoni mõttelise kooskonna (*imagined community*) idee. Anderson (1991: 5-6) peab viimase all silmas suurt hulka inimesi, keda seob ühtekuuluvustunne, kuid kes ei saa oma arvukuse tõttu üksteist isiklikult tunda ega silmast silma kohtuda. Sellise kooskonnana kirjeldab ta eeskätt rahvust, kuid seda mõistet võib laiendada ka teistele ühisustele. Ühtekuuluvustunde tekkimise

eeldusena nimetab Anderson (1991: 13) esiteks ühist keelt: juba keskajal, enne rahvusluse levikut sidus religioosseid kooskondi püha keel, näiteks kristlasi ladina keel. Andersoni järgi on tänapäeva rahvuste jaoks keel küll oma pühaduse minetanud, kuid selle funktsioon rahvahulkade sidustajana on säilinud. Teiseks soodustas Andersoni sõnul uute mõtteliste kooskondade teket trükimeedia areng, mis võimaldas kirjasõna kergemini levitada. Andersoni käsitluse põhjal võib oletada, et ka elektroonilise meedia areng võib soodustada keeleliste rühmade ühendamist.

Arjun Appadurai (1996: 33) arendas Andersoni mõttelise kooskonna kontseptsiooni mõnevõrra edasi ning jõudis järeldusele, et on olemas ka mõttelised maailmad. Võrreldes Andersoni mõtteliste kooskondadega on need mitmekihilisemad. Appadurai hinnangul on mõttelised maailmad üles ehitatud viiest plokist või dimensioonist, mis on ebapüsivad ja korrapäratud; kus seosed on subjektiivsed ja sõltuvad vaatenurgast (nt kas vaadata neid sama või mõne teise mõttelise maailma liikmena) ning mida lisaks eri inimrühmade keeleliste iseärasustele mõjutab ühine minevik ja ajalookäsitlus ning poliitiline kord. Antud uurimuse seisukohalt on olulisim ehitusplokk meediamaaistik¹, mis hõlmab Appadurai (1996: 35) järgi nii info tootmise ja levitamise tehnilisi võimalusi kui ka nende vahendusel loodud kujutluspilte. Seega erinevalt Andersonist ei räägi Appadurai üksnes kirjasõnast, vaid keskendub laiemalt infole. Samuti on ta märkinud ära täiendava aspekti, kujutluspiltide loomise näiteks elustiilidest, popkultuurist või konkreetsetest isikutest. Nii peaks Appadurai järgi Delfi artikleid ja kommentaare analüüsides lähtuma esiteks *online*-meedia tehnoloogilistest iseärasustest, näiteks internetiühenduse tagamiseks vajalikest seadmetest, mis muudavad infoedastuse kiireks ning soodustavad interaktiivsust (nt kommentaariumides). Teiseks tuleks võtta vaatluse alla kujutluspildid, mis on loodud seoses venekeelsete gümnaasiumide üleminekuga eesti õppekeelele.

Terhi Rantanen (2005: 145) on võtnud Appadurai meediamaaastiku mõiste enamjaolt üle, ehkki ta kritiseerib selle liigset tehnoloogiakesksust. Rantanen leiab, et defineerides globaliseerumist uute kommunikatsioonikanalite kasutuselevõtu kaudu, võib pidada ekslikult meediamaaastiku olulisimaks omaduseks infole ligipääsu. Seetõttu on Rantanen otsustanud

¹ Võib tõlkida ka kui „meediaskoopi“ (ingl k *mediascape*). Antud töös eelistan siiski varianti „meediamaaistik“, et siduda seda paremini mõttelise maailma mõistega (st maailm koosneb maastikest). Teiste dimensioonidena peale meediamaaastiku mainib Appadurai (1996: 33) etno-, tehno-, finants- ja ideomaaastikku.

vaadelda meediat ja kommunikatsiooni teineteisest lahus: teda huvitavad meediamaastriku puhul erinevalt Appaduraist ainult meedia loodud kujutluspildid. Samuti asetab Rantanen (2005: 154-155) Appaduraiga võrreldes suurema rõhu keelele, lisades mõttelise maailma dimensioonide loetellu keelemaastiku. Lingvistilise mõõtmise väärtustamist võib vaadelda mõnes mõttes kui tagasipöördumist Andersoni käsitle juurde, kus keel oli samuti oluline ühtekuuluvustunde kujundaja. Rantanen täiendab seda siiski tähelepanekuga, et keel võib inimesi lisaks ühendamisele ka eraldada. Nii võib keel olla eesti- ja venekeelse Delfi lugejaskonna lahutaja, näiteks kui väljaande ühes kommentaariumis (nt eestikeelses), eeldatakse vaid ühe kindla keele kasutamist ning ei oodata teise keele kasutajate sõnavõtte.

Nick Couldry ja Anna McCarthy (2004: 1-2) meediaruumi mõiste on sarnane Appadurai ja Rantaneni kasutatud mõistega „meediamaastrik“. Erinevalt Rantanenist on nad aga meedia sidunud taas tehnikasaavutustega — vastuvõtjate, ekraanide, kaablite, serverite ja saatjatega —, mis asuvad kindlas geograafilises ruumis ja poliitilises kontekstis ning mis on tihedalt seotud kapitalistliku majanduse mõningate sektoritega (nt kvaternaar- ja kvinaarsektoriga või avaliku ja erasektoriga, sest ka meediaettevõtetel on ärihuvid). Mõneti on see erinevus tingitud Couldry ja McCarthy kitsamast uurimisobjektist, elektroonilisest meediast, mille analüüsimisel on nad pidanud vajalikuks naasta kommunikatsiooni- tehnoloogiliste aspektide juurde. Ent Couldry ja McCarthy peavad tehnoloogiast ilmselt tähtsamakski meedia sisu paiknemist mingis konkreetsetes virtuaalses või füüsilises ruumis, kus toimub suhtlus (nt veebikeskkonnas, kus on võimalik lugeda eesti- ja venekeelse Delfi artikleid või neid kommenteerida); samuti seoseid, mida meedia erinevate ruumide vahel tekitab² (nt see, kui eestikeelne Delfi loob oma auditooriumile kujutluspildi venekeelsest haridusest); ning kultuurilist visiooni füüsilisest ruumist, mida ületavad kommunikatsiooni- kanalid (nt eesti- ja venekeelse Delfi loodud kujutluspilti venekeelsete gümnaasiumide üleminekust eesti õppekeelele). Kitsamalt elektroonilise meedia puhul peavad autorid oluliseks virtuaalsuse mõistet, sest see võimaldab kirjeldada elektroonilist meediaruumi kogunemis- ja suhtluspaigana, mida käegakatsutavas maailmas ei eksisteeri.

² Shaun Moores (2004: 21—23) juhib mitmetele kommunikatsiooniteoreetikutele tuginedes tähelepanu meedia võimele ühendada kaht erinevat ruumi: ühelt poolt füüsilist ruumi, kus sündmused reaalselt aset leiavad, teisalt meediaruumi, kus artiklite vm sisu kaudu konstrueeritakse kujutletav tegelikkus.

Sarnaselt Andersoni mõttelisele kooskonnale pakub Couldry ja McCarthy (2004: 3) meediaruum võimalust ühinemiseks ja ühtekuulumiseks, kuid lisaks võimaldab hoida sidet minevikuga. Analoogselt Rantaneni käsitlusega võib meediaruum soodustada ka eraldatust, ehkki Couldry McCarthy ei seosta seda niivõrd keelega, vaid pigem meedia endaga. Näiteks eestikeelse Delfi lugejaskonda ei seo sellisel juhul ainult eesti keel, vaid näiteks ka see, et lugejad eelistavad teatud kultuurilise ja ideoloogilise suunitlusega väljaannet. Auditooriumi ühtekuuluvustunnet kooskonnana aitab luua samuti kommentaariumi olemasolu, kus lugejatel on võimalik üksteisega justkui kohtuda ja arutleda näiteks ülemineku erinevate aspektide üle. Couldry ja McCarthy leiavad, et meedia võib inimesi üksteisest distantseerida (sama tendents millest on rääkinud Giddens) ning muuta sotsiaalse kontrolli pärast ärevaks. Viimane võib autorite hinnangul juhtida tähelepanu olevikult kõrvale kõigis dimensioonides, sealhulgas poliitilises. Couldry ja McCarthy mainivad veel olulise probleemina, et meediaruumis võivad domineerida võimuideoloogiad.

Kokkuvõttes kumab Andersoni, Appadurai, Rantaneni ning Couldry ja McCarthy käsitlusest läbi veendumus, et meediaruum on midagi, mis ühelt poolt võib ühendada inimesi, kes on näiteks samast rahvusest, kõnelevad sama keelt, on sarnaste huvide, kultuuriliste arusaamade ja ideoloogiliste eelistustega. Ühendamine toimub seejuures paljuski emotsionaalsel tasandil, selleks on vajalik ühtekuulumistunne. Ent meediaruum on ka ise üks paljudest teguritest, mis kujundab kollektiivset maailmatunnetust ja ühiseid arusaamu. Nii võib järeldada, et eesti- ja venekeelse Delfi artiklid ja lugejate kommentaarid peegeldavad mõnel määral kummagi auditooriumi kujutlust venekeelsete gümnaasiumide üleminekust eesti õppekeelele ning soodustavad selle arusaama levikut. Kuna Couldry ja McCarthy keskenduvad erinevalt teistest autoritest just elektroonilise meedia loodud seostele ja kultuurilistele visioonidele, sobib nende lähenemine eesti- ja venekeelse Delfi uurimiseks rohkem. Seepärast on täpsem kasutada antud töös edaspidi meediaruumi mõistet.

1.2. Haridusmuutus

Nagu eelmises alapeatükis öeldud, on meediaruum ühelt poolt kooskondade ühendaja, teisalt infovahendaja ja kujutluste looja. Lisaks meediaruumile endale vajab lahtimõtestamist see, mida meediaruum komuniqueerib: käesolevas töös on selleks üleminek eesti õppekeelele kui

haridusmuutus. Kaasaegsed haridusteadlased on lähenenud haridusmuutuse mõistele küllalt sarnaselt, kuigi nende rõhuasetuses esineb väikseid erinevusi. Üsna põhjalikult on haridusmuutust käsitlenud Andy Hargreaves, kelle ideid on enamjaolt üle võtnud ka mitmed teised uurijad. Eriliselt tõstab ta esile muutuse mitmemõõtmelisust, eristades seejuures nelja peamist dimensiooni (Hargreaves 2005: 2).

Esiteks iseloomustab Hargreaves (2005: 2) haridusmuutust kui strateegilist protsessi, mis hõlmab uuenduse kavandamist ja juhtimist. Eestikeelsele õppele ülemineku puhul, mis on käesoleva uuringu empiiriline fookus, võiks strateegilisus avalduda näiteks ülemineku kavandamises. Teiseks on haridusmuutus Hargreavesi sõnul kultuuriline protsess, kus põhiline on mõistmine ja kaasamine. Ekspertide seas läbiviidud uuringu tulemustele tuginedes (Masso *et al* 2012) on jäänud haridus- ja teadusministeeriumi kommunikatsioon ja koostöö erinevate osalistega nõrgaks, mistõttu pole suudetud eri sidusrühmadele eesti õppekeelele ülemineku eesmärgi piisavalt selgitada. Samuti võib vaieldav olla ka ülemineku strateegilisus — kuigi eestikeelsele õppele ülemineku on toimunud Eestis oluliselt pikema ajaperioodi vältel võrreldes näiteks Lätiga, kus haridusseaduse vastuvõtmist selle esialgsel kujul saatsid ootamatult laialdased protestiaktsioonid (Djackova 2011), tunnetasid õpilased ja õpetajad ülemineku 2009. aastal läbiviidud uuringute järgi (Masso & Kello 2010) suhteliselt kurvastava ning kiirena.

Strateegiliselt ja kultuuriliselt eduka haridusmuutuse eelduseks peetakse enamasti professionaalse õpetamiskultuuri loomist ja säilitamist, kus õpetajad haaraksid enda kätte võtmerolli ja motiveeriks õpilasi (Miller 2005: 262). Varasemate küsitluste käigus kogutud andmed aga viitavad (Masso *et al* 2011), et venekeelsete koolide õpetajate valmisolek üleminekuks on üsna erinev: haridusmuutust peavad vajalikuks valdavalt need õpetajad, kes juba õpetavad eesti keeles ning kelle eriala kuulub humanitaarvaldkonda, ülejäänute seas on küllalt palju neid, kes ülemineku vähemalt praegusel kujul vajalikuks ei pea. Ent antud juhul ei eelda haridusmuutus ehk õppekeele muutus ainult õpetajate valmisolekut, vaid arvestada tuleb terve keelekogukonnaga — näiteks lapsevanemate, koolijuhtide ja kultuuriseltsidega —, kuna haridusmuutuse mõju ulatub ka koolist väljapoole. Näiteks võivad õpilased vajada täiendavat lapsevanemate toetust, et teises keeles õppida, juhul kui koolisisesed tugistruktuurid täielikult veel ei toimi.

Kolmandaks näeb Hargreaves (2005: 2) haridusmuutust kui poliitilist protsessi, mis jaotab ühiskonnas ümber võimu ja võimalusi. See tähendab, et vene õppekeelega gümnaasiumide üleminekut eesti õppekeelele ei saaks vaadata lahus Eesti ametlikust lõimumiskavast (millest tuleb pikemalt juttu empiiriliste lähtekohtade peatükis), aga ka laiemalt rahvuslikest diskursustest lähtuvatest poliitilistest praktikatest, mis ei pruugi arvestada vähemuste kultuurilisi huve. Ka erinevate ekspertide (nt kohalike omavalitsuste ametnikud, erinevate erialade teadlased, koolijuhid jt) hulgas läbiviidud uuringu tulemused (Masso *et al* 2012) on näidanud, et ülemineku teemat võidakse avalikkuses tunnetada pigem politiseerituna.

Neljandaks nimetab Hargreaves (2005: 2) haridusmuutust paradoksaalseks protsessiks, mis on osaliste jaoks uus, ebakindel ja ähmane ning millel võib puududa selge „nägu“ või üldteada eesmärk. Ebakindluse väljenduse näiteks võivad olla vene õppekeelega koolide ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate hulgas läbiviidud fookusgrupi intervjuude tulemused (Masso & Kirss & Kriger 2012), millele tuginedes võib osa õpetajate lootusetu suhtumine tulevikku kahtluse alla seada nende rolli lõimumise toetajana. Ebakindlustunnet võib niivõrd mahuka ja kultuuriliselt kompleksse haridusmuutuse korral pidada iseenesest paratamatuks. Samas võib selle ebakindlustunde taga olla jällegi suurenenud, kuid vastuseta infovajadus — eestikeelsele õppele ülemineku puhul on haridusmuutuse osalistel vajadus asjakohase info järele ning ka uuendusega kohanemiseks vajatakse aega. Teisiti öeldes viitab paradoksaalsus taas haridusmuutuse kultuurilistele ja kommunikatiivsetele aspektidele: muutuse vajalikkust on tarvis osalistele selgitada.

Lisaks reformi multidimensionaalsele olemusele juhib Hargreaves (2005) tähelepanu haridussektoris valitsevale kaosele, mis on omakorda seotud haridusmuutuse paradoksaalsuse dimensiooniga. Hargreavesi sõnul on tänapäeval süsteemid (nii haridussüsteemid, aga ka ühiskonnad tervikuna) niivõrd keerulised, et on raske leida seost põhjuse ja tagajärje vahel, ning neis toimuvate muutuste mustrites puudub lineaarsus. Hargreaves lisab, et kaos on loomulik seisund ning kaoses kehtib kaose kord, mis — tõsi küll — võib olla suhteliselt ettearvamatut. Kui ühendada omavahel haridusmuutuse rahutu ja keerukas keskkond ning reformi mitmemõõtmeline loomus, järeldub, et uuenduse tagajärgi polegi võimalik ette näha (Hargreaves 2005: 2). Vähesed pidepunktid, millele reformi plaanijad peaksid toetuma ning milles haridusuuendused võivad avalduda (aga ka mis võivad omakorda tingida vajaduse haridusmuutuse järele), on järgmised ühiskondlikud suundumused: kultuurilise ja keelelise

mitmekesisuse suurenemine, pere- ja kogukondliku elu mustrite muutumine, suurenenud majanduslik ebakindlus ja korporatsioonide mõju kasv haridussektoris, uute tehnoloogiate kasutuselevõtt ja levik, haridusturu kujunemine, samuti võrdõiguslikkusega seonduvad probleemid nii õppes, õpetaja elukutses kui ka juhtimispraktikas (Hargreaves 2005: 8—10). Eesti õppekeelele ülemineku puhul võiksid nendeks võimalikeks haridusmuutuseid käivitavateks suundumusteks olla näiteks õpilaste arvu vähenemine ning sellest tulenev vajadus haridussüsteemi ümberkorraldamiseks või vajadus tagada eesti ja vene õpilastele võrreldav konkurentsivõime kõrgharidusmaastikul ja tööturul.

Ka mitmed teised haridusmuutuseid analüüsinud autorid, näiteks Fernando Hernández ja Ivor F. Goodson on võtnud Hargreavesi haridusmuutuse kontekstipõhise käsitlemise valdavalt omaks. Omalt poolt on nad lisanud sotsiaalsete geograafiate mõiste, viidates muutuse keerukatele tahkudele, mis on seotud inimestevahelise suhtluse ja ruumi vastastikmõjuga (Hernández & Goodson 2004: xiv). Seegi idee pärineb tegelikult suurel määral Hargreavesilt, kes ise on osutanud neile aspektidele kui strateegilistele geograafiatele, mis sõltuvad turu tingimustest, sotsiaalsetest ja professionaalsetest võrgustikest, virtuaalsetest ühendustest, reformide ulatuse laiendamisest, ettekirjutustest, koolide diferentseerimisest ning sotsiaalsete liikumiste panusest (Hargreaves 2002: 201–209; viidatud Hernández & Goodson 2004: xii kaudu). Eestikeelsele õppele ülemineku puhul tähendab see näiteks seda, et valmisolek eestikeelsele õppele üleminekuks kui üheks haridusmuutuseks võib olla Eesti eri piirkondades erinev. Viimast kinnitavad ka empiiriliste uuringute tulemused (Masso & Kello 2010), mille järgi näiteks eesti keele väärtustamine on mõnevõrra kõrgem nende õpilaste hulgas, kelle igapäevane olmekeskkond on valdavalt eestikeelne (nt Tartu).

Sonia Nieto uurimisaines on võrreldes Hargreavesi, Hernándezi ja Goodsoniga kitsam, keskenduses eelkõige haridusmuutusele kultuuriliste erinevuste taustal. Kuid temagi näib nõustuvat Hargreavesi mitmemõõtmelise lähenemisega, seostades haridusmuutustega toimuvad kultuurilised muutused ühiskonnas asetleidvate ideoloogilis-poliitiliste protsessidega. Näiteks kannavad Nieto hinnangul (Nieto 2005: 143) õppekeele valikuga seotud kultuurilised protsessid ideoloogilist ja filosoofilist kaalu, kuna selline haridusmuutus võib anda ühele keelele kõrgema staatuse kui teistele. Näiteks võivad Nieto (2005: 149) hinnangul vähemusrahvusest õpilased sageli tunda, et nende keelde ja kultuuri suhtutakse negatiivselt. Sellises olukorras võidakse õpilased panna kaitsepositsioonile, mistõttu

kultuuriline identiteet võib muutuda aina tähtsamaks (Corson 1993; viidatud Nieto: 149 kaudu). Teatud kaitsepositsiooni väljendusi võib näha ka Eestis, kus seniste küsitlustulemuste põhjal (Masso *et al* 2011) on olnud venekeelsete gümnaasiumide õpilaste valmisolek eestikeelseks aineõppeks suhteliselt diferentseeritud: üleminekut pidasid vajalikuks peamiselt need õpilased, kes juba õppisid mõningaid aineid eesti keeles, teised olid sageli kriitilisemad.

Antud alapeatükis kirjeldatud haridusmuutuse käsitlusi läbivad seega ühtse teljena Hargreavesi ideed, millele on kas lisatud vaevumärgatavaid täiendusi (nagu Hernándezi ja Goodsoni sotsiaalsete geograafiate lähenemises) või mida on kohandatud kitsamale uurimisvaldkonnale (nagu tegi seda Nieto). Käesolev töö ei keskendu aga niivõrd haridusmuutuse strateegilisele poolele, vaid kultuurilis-kommunikatiivsetele aspektidele — antud töös uuritakse, mida tähendab eestikeelsele õppele üleminek Eesti kahe peamise keelekogukonna esindajate jaoks ja kuidas haridusmuutust tõlgendatakse. Võttes teoreetiliste lähtekohtade peatüki veelkord kokku, soovin uurida meediaruumi haridusmuutuse kommunikeerijana (nii sõnumi saatja kui ka vastuvõtja poole pealt), aga ka kultuuriliste kogukondade kogunemis- ja eneseväljenduspaigana.

2. Empiirilised lähtekohad

Järgmiseks sõnastan uurimistöö empiirilised lähtekohad: selleks olen jaganud peatüki kolmeks osaks. Esmalt annan ülevaate venekeelsete gümnaasiumide üleminekust eesti õppekeelele, misjärel kirjeldan sel teemal ilmunud varasemaid uuringuid ning viimaks tutvustan käesolevas töös vaatluse alla võetud meediakanaleid, eesti- ja venekeelset Delfit.

2.1. Venekeelsete gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele

Eesti ametlikus lõimumiskavas on seatud eesmärgid aastateks 2008—2013 kolmes põhilises valdkonnapaaris: hariduslikus ja kultuurilises, sotsiaalses ja majanduslikus, õiguslikus ja poliitilises valdkonnas (Eesti ... 2008). Seejuures on määratletud haridusliku ja kultuurilise lõimumise olulise meetmena venekeelsete gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele³. Lõimumiskavas on põhjendatud haridusmuutust sellega, et mitmete uuringute järgi tagab eesti keele kasutamine koolitundides õpilaste parema keeleoskuse ning parema toimetuleku Eesti ühiskonnas (Eesti ... 2008: 17-18). Haridusmuutuse osalised ei ole aga ülemineku eesmärki üheselt mõistnud, vaid tõlgendused on erinevad. Näiteks on uuringud näidanud (nt Kello 2009, Masso *et al* 2012), et olulisemad sidusrühmad ehk õpetajad, õpilased ja koolijuhid, aga ka erinevate erialade eksperdid on tunnetanud „varjatud“ ülemineku eesmäärke, nagu näiteks haridusressursside kokkuhoidmine õpilaste arvu vähenemise kontekstis või kultuuriliselt vähemuspositsioonilt lähtuv võimaliku assimilatsiooni tajumine.

Kultuuriministeerium on tellinud lõimumiskava eesmärkide täitmise kohta mitmeid monitooringuid. Aastate 2008-2009 uuringus selgus, et võrreldes 2005. aastaga oli venekeelse elanikkonna enesehinnanguline eesti keele oskus paranenud, eesti- ja venekeelsete elanike vaheline suhtlus oli sagenenud ning ühtlasi oli suurenenud vastastikune usaldus (Vetik 2010: 2). Ka 2011. aasta integratsiooni monitooring näitas aeglast, aga kindlat eesti keele

³ Käesolevas töös on kasutatud sellist määratlust lähtuvalt ametlikust seadusandlikust diskursusest. Samas on näiteks eri valdkondade ekspertide seas läbiviidud uuring näidanud (Masso *et al* 2012), et ülemineku jätkudes praegustel viisidel võivad asjaosalised tajuda, et kahepoolse lõimumise asemel liigutakse pigem „sunni ja vastupanu“ ning „segregatsiooni“ suunas.

oskuse kasvu. Lisaks näitasid hiljutise integratsiooni monitooringu tulemused elanikkonna, muuhulgas venekeelsete vastajate kasvavat valmisolekut õppida eesti keeles. Näiteks ilmnes uuringu tulemustest, et venekeelsed elanikud pidasid üha olulisemaks kutse- või kõrghariduse omandamist, kusjuures eelistati järjest rohkem eestikeelset kõrgharidust (Lauristin *et al* 2012: 229—231). Sama 2011. aasta monitooringu põhjal oli muukeelsete hulgas kasvanud ka nõudlus eestikeelsete lasteaedade järele: kui 2008. aastal oli eestikeelset alusharidust pooldavaid muukeelseid vastajaid 59 protsenti, küündis pooldajate osakaal 2011. aastal juba 65 protsendini. Ent eestikeelsete lasteaedade järele ei tundnud vajadust kõik vanuserühmad. Eestikeelset aineõpet ise kogenud muukeelsed noored pooldasid lasteaedades küll eesti keele õpetamist, kuid eelistasid keelepõhiselt eraldatud lasteaedu — võimalik, et vastureaktsioonina üleminekule (Masso *et al* 2012: 58).

Käesolevas uurimuses vaadeldav üleminek eesti õppekeelele hõlmab vene ja kahe õppekeele (eesti- ja venekeelseid) munitsipaalgümnaasiume. 2010/2011. õppeaastal oli selliseid koole kokku 67: sinna hulka on arvatud nii tavakoolid kui ka täiskasvanute gümnaasiumid (Üldhariduskoolid ... 2010). Tabelis 1 võib näha, et õppeasutuste arv maakondades ja asulates on erinev. Harjumaal ja Ida-Virumaal on kummaski üle 20 vene või kahe õppekeele gümnaasiumi, samas kui teistes maakondades on neid alla kümne. Asulatest tõuseb esile Tallinn, kus koole on ligi kolm korda rohkem kui arvukuse poolest kahes järgmises linnas, Narvas ja Kohtla-Järvel.

Tabel 1: Vene ja kahe õppekeele (eesti-vene) gümnaasiumide asukoht eri regioonides

Maakond	Gümn.	Asula	Gümn.
Harjumaa	26	Tallinn (pealinn, maakonna keskus)	21
Ida-Virumaa	23	Narva (linn)	8
Tartumaa	4	Kohtla-Järve (linn)	7
Lääne-Virumaa	3	Sillamäe (linn)	3
Pärnumaa	3	Tartu (linn, maakonna keskus)	3
Läänemaa	2	Jõhvi (linn, maakonna keskus)	2
Järvamaa	1	Pärnu (linn, maakonna keskus)	2
Jõgevamaa	1	Ühe vene- või kakskeelse gümnaasiumiga asulad	17
Põlvamaa	1	—	—
Kokku	67	Kokku	67

Allikas: EHS 2010; viidatud Üldhariduskoolid ... 2010 kaudu

Eestikeelsele õppele ülemineku algus sätestati 1997. aastal põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ning selleks määrati 2007/2008. õppeaasta. Haridus- ja teadusministeeriumi koostatud ülemineku tegevuskavas on haridusmuutus sõnastatud järkjärgulise protsessina, kus igal aastal lisandub 10. klassi astujate õppekavasse vähemalt üks eestikeelne õppeaine (Vene ... 2007: 3). Tegevuskava jätab koolile vabaduse üleminekut kiirendada. Haridusmuutuse lõpuks peaks muukeelsete gümnaasiumide õppetööst toimuma vähemalt 60 protsenti eesti keeles.

Ülemineku lõpptähtaegu on aja jooksul korduvalt muudetud. Eesti lõimumiskavas oli märgitud ülemineku lõpuks 2011. aasta (Eesti ... 2008: 7) ning haridus- ja teadusministeeriumi ülemineku tegevuskavas 2012. aasta (Vene ... 2007: 1), gümnaasiumi riiklik õppekava jätab praegu võimaluse viia üleminek lõpuni 2013. aasta 1. septembriks (Gümnaasiumi ... 28.01.2010). Ülemineku põhjalikuma kronoloogia võib leida käesoleva töö lisast 1. Antud uurimuses olen jälginud eesti- ja venekeelse Delfi üleminekuteemalisi artikleid ja lugejate kommentaare alates põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava muutmisest 7. juunil 2007 haridusmuutuse esialgse lõpptähtajani 2011. aastal. Selline ajavahemik võimaldab üleminekut ja selle meediakajastust analüüsida pika kujunemisperioodi jooksul.

2.2. Varasemad uuringud

Eestikeelsele õppele üleminekuga seotud teemasid on analüüsitud mitmetes varasemates uuringutes. Kuna antud bakalaureusetöö keskendub eekõige haridusmuutuse kultuurilistele-kommunikatiivsetele aspektidele, siis peatun käesolevas peatükis just nendel uurimustel, milles on käsitletud näiteks ülemineku eesmärkide tõlgendusi, haridusmuutuse vastuvõttu ja valmisolekut eestikeelseks aineõppeks.

Natalia Vaiss (2009) on uurinud vene õppekeelega põhikooli õpilaste ja õpetajate hoiakuid eestikeelse aineõppe suhtes 2007. aastal vahetult enne ülemineku algust. Vaissi uurimistulemuste põhjal mõistsid paljud venekeelse põhikooli lõpetajad praktilist vajadust eestikeelse aineõppe järele, kuid valdav osa neist ei soovinud õppida gümnaasiumis enamikku aineid eesti keeles. Need õpilased, kes olid eesti keeles juba mõnd ainet õppinud, olid teiste eakaaslastega võrreldes ülemineku suhtes positiivsemalt meelestatud. Ometi leidis ka nende

seas vastajaid, kes kahtlesid ülemineku vajalikkuses. Venekeelse põhikooli pedagoogid olid haridusmuutuse suhtes samuti pigem kriitilised. Veidi positiivsemalt suhtusid üleminekusse humanitaarainete õpetajad, see-eest loodus- ja reaalarainete õpetajad olid sageli rahulolematumad.

Projekti “Vene laps venekeelse üldhariduskooli eestikeelses õppes” raames 2009. aastal läbi viidud küsitlus näitas sarnaselt Vaissi uuringuga mõningast nõusolekut ülemineku põhjendatuse osas: umbes 70% venekeelsete gümnaasiumide õpetajaid ja õpilasi pidas haridusmuutust osaliselt või täielikult põhjendatuks (Masso *et al* 2011). Samas ei oldud sarnaselt Vaissi uuringuga nõus kõigi üleminekuga seotud detailide osas, näiteks ei pidanud õpetajad ja õpilased eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekut eesti keele oskuse parandamise kõige tõhusamaks vahendiks. Pigem pooldati eesti keele kui eraldi aine õppe tõhustamist. Ühelt poolt kardeti, et eestikeelsele õppele ülemineku tõttu võivad halveneda õpilaste teadmised ja riigieksamite tulemused, teisalt nõustuti, et tõenäoliselt paraneb tänu üleminekule õpilaste eesti keele oskus ja suureneb Eesti ülikoolidesse sisse astujate arv. Viimasest võib järeldada, et sarnaselt Vaissi (2009) uurimistulemustele seostati eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekut pigem keeleoskusega ehk instrumentaalse eesmärgiga. See on ühtlasi kooskõlas haridus- ja teadusministeeriumi ametliku lähenemisega, milles ülemineku vajalikkust ongi esitatud haridusmuutuse erinevatele osalistele suhteliselt instrumentaalsena ehk toimetuleku eeldusena Eesti ühiskonnas. Ka 2008. aasta koolijuhtide küsitluse põhjal (Jakobson 2009) leidis enamik direktoreid, et üleminek võib parandada õpilaste konkurentsivõimet, suurendada ühiskonna sidusust ning olla vajalik riigi finantsressursside optimaalsemaks kasutamiseks. Samal ajal tõlgendasid pooled koolijuhtidest vastajad eesti õppekeelele üleminekut vene õpilaste assimileerimisena. Ka mitmed venekeelsete noorte, aga ka täiskasvanute seas läbiviidud uuringud on näidanud (nt Lauristin *et al* 2012, Masso 2009), et kõrge eesti keele oskuse tase ei pruugi olla automaatselt eeltingimus ühiskondliku sidusustunde tekkimiseks.

2008. aasta TNS Emori uuringu tulemused, mis keskendusid küll erinevalt eelnevatest uuringutest mitte koolijuhtidele, õpilastele, õpetajatele, vaid kogu venekeelsele elanikkonnale tervikuna, ei erinenud oluliselt eespool kirjeldatud suundumustest. Küsitluse käigus kogutud andmetest järeldus, et venekeelne elanikkond on eestikeelsele aineõppele üleminekest teadlik ja selle üksikasjadega kursis (Eestikeelne ... 2008). Isiklikku vajadust ülemineku järele

muukeelsed elanikud enamasti ei tundnud, küll aga peeti haridusmuutust vajalikuks Eesti riigi jaoks. Enamik vastajaid nõustus, et ülemineku tulemusel paraneb õpilaste eesti keele oskus ning suureneb nende konkurentsivõime kõrgharidusmaastikul ja tööturul — täpselt nagu märgati ka õpilaste, õpetajate ja koolijuhtide arusaamade puhul uurimuses “Vene laps venekeelse üldhariduskooli eestikeelses õppes” (Masso *et al* 2011). Samuti selgus TNS Emori uuringust, et üleminekut tajuti õpilaste jaoks võimaliku lisakoormuse ja vaimse pinge allikana; kaheldi koolide üleminekuvalmiduses; kardeti, et õpilaste ainetundmine võib langeda, samuti nähti haridusmuutuses ohtu vene keele ja kultuuri säilimisele. 2011. aastal läbi viidud kordusuuringu põhjal on mitte-eestlaste negatiivne suhtumine üleminekusse süvenenud (Eestikeelne .. 2011). Vastajatest eristus optimistlik rühm, kuhu kuulusid kooli lõpetanud noored ja õpilased. Ka ekspertide (nt kohalike omavalitsuste ametnikud, erinevate erialade teadlased, koolijuhid jt) uuringus (Masso *et al* 2012) leidsid vastajad, et ülemineku eri osalised võivad sõltuvalt oma kultuurilistest jt kogemustest hinnata erinevalt haridusmuutuse eesmärke ja protsessi. See võib olla üks põhjusi, miks üleminekut on meedias laialdaselt kajastatud — meedia toimib ühe võimaliku kanalina eri osapooltele oma positsioonide selgitamiseks.

Kui eespool toodud uuringud on keskendunud eelkõige hoiakutele ja valmisolekule, on Mart ja Ülle Rannut (2010) analüüsinud võimalikke tagajärgi. Nimelt on autorid täheldanud mõnigaid assimilatsioonitendentse, ehkki mitte otseselt seoses eestikeelsele õppele üleminekuga. Autorid uurisid, milliseid keeli kõnelevad vähemusrahvusest 2.—5. klassi õpilased, eelkõige ukrainlased, valgevenelased, aserbaidžaanid ja tatarlased. Ilmnes, et kõigil mainitud vähemusrahvustel oli raskusi oma emakeele säilitamisega, kusjuures ukrainlastel ja valgevenelastel mõnevõrra suuremad raskused kui aserbaidžaanidel ja tatarlastel. Mart ja Ülle Rannut seostasid neid tendentse Nõukogude Liidu ajal toimunud venestamisega, kuna vähemusrahvuste emakeel oli asendunud peamiselt vene keelega. Sellest lähtuvalt märkisid autorid, et Eesti koolidel peaks olema suurem roll vähemusrahvuste keele säilitamisel. Seetõttu on oluline käesolevas uurimuses jälgida meediakajastuses ja interneti-kommentaaries ka neid hinnanguid, mis on seotud vajadusega säilitada vähemusrahvuste keelt ja kultuuri.

Lisaks eri sidusrühmade seas läbiviidud küsitlustele, on varem uuritud ka eestikeelsele õppele ülemineku meediakajastust: Jekaterina Setina (2008) jälgis oma bakalaureusetöös eesti

õppekeelele ülemineku teemal 2007. aastal avaldatud artikleid venekeelsetes ajalehtedes Molodjež Estonii, Vesti Dnja, Postimees ja Den za Dnem ning eestikeelsetes ajalehtedes Eesti Päevaleht, Postimees, Õhtuleht ja Eesti Ekspress. Setina (2008: 46) leidis, et venekeelne meediakajastus oli enamasti neutraalne või negatiivne, peamiselt kritiseeriti ülemineku ettevalmistust. Tema uurimuse põhjal mainiti vahel, et üleminek parandab vene õpilaste eesti keele oskust. Eestikeelsetes väljaannetes seevastu oli kajastus pigem positiivne: osutati, et ülemineku tulemusel paraneb õpilaste konkurentsivõime ja kasvab ühiskonna sidusus. Eestikeelsele gümnaasiumiõppele ülemineku meediakajastuse puudusena toob Setina oma uuringus välja, et õpetajate algatusrühmade tegevus jäeti meedias tähelepanuta või oli loodud pedagoogidest suhteliselt passiivne mulje. Samuti said nimetatud uuringule tuginedes meedias suhteliselt vähe sõna õpilased. Õpilased kui omaette inimressurss on olnud ka teiste uuringute järgi (Kirss & Vihalemm 2008) lõimumise kavandamisel seni suuresti alahinnatud, seda eelkõige põhjusel, et õpilaste hoiakud on eestikeelse aineõppe suhtes olnud oluliselt positiivsemad kui õpetajate omad ning noored võivad pakkuda väärtuslikku infot erinevate poliitikate rakendamisel.

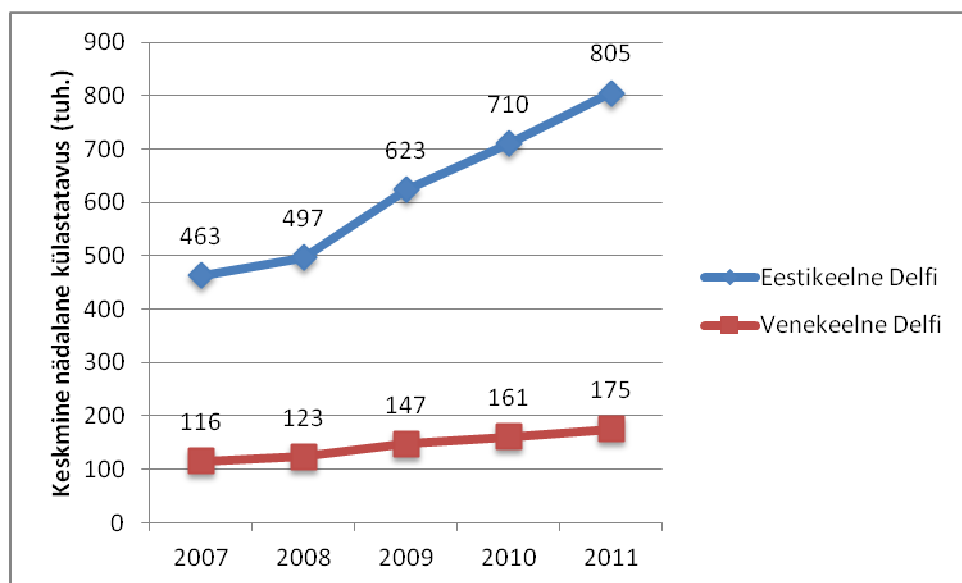
Kokkuvõttes saan käesolevas töös jälgida, kuivõrd peegelduvad ülemineku eri osaliste ja ka laiemalt muukeelse elanikkonna hoiakud ja üleminekuvalmidus eesti- ja venekeelse Delfi artiklites ja lugejate kommentaarides. Samuti on võimalik kõrvutada tulemusi varasema meediakajastuse uuringuga.

2.3. Eesti- ja venekeelne Delfi

Kuna eesti õppekeelele ülemineku kajastuse kanalid on käesolevas töös eesti- ja venekeelne Delfi, tutvustan siinkohal lühidalt ka neid. Nii eesti- kui ka venekeelset Delfit haldab Delfi Grupp, mis kuulub Ekspress Grupi meediakontserni. Delfi Grupp loodi 1999. aastal ning peale Eesti haldab ta uudisteportaali samuti Lätis (Delfi.lv), Leedus (Delfi.lt) ja Ukrainas (Delfi.ua). Nende lehekülgede peamine missioon on pakkuda laiale auditooriumile kvaliteetseid ja vahetuid uudiseid (Ekspress ... 2012). Lisaks on Delfis mitmeid teisi teenuseid: näiteks saab kasutada e-posti, fotoportaali, lugeda ja lisada kuulutusi ning mängida mitmesuguseid mänge. Käesoleva uurimuse huviobjekt on siiski ajakirjanduslik sisu.

Eesti Delfi eesti- ja venekeelse portaali eest vastutavad eri toimetused. Eestikeelne osaga tegeleb umbes 30 inimest, kes jagunevad mitme rubriigi toimetuse vahel: nt “Arvamus”, “Forte”, “Naistekas” vm (Delfi ... 2012). Venekeelne toimetus on ligi kolm korda väiksem ning sellist jaotust nagu eestikeelses Delfis ei ole.

Käesolevas uurimistöös vaadeldaval ajavahemikul, milleks on 7. juuni 2007—31. august 2012, on eestikeelse Delfi keskmine nädalane külastatavus püsivalt kasvanud (TNSMetrixi ... 2007—2011). Kui 2007. aastal külastati veebilehekülge nädalas üle 460 000 korra, oli see arv 2011. aastaks pea kahekordistunud (vt joonis 1). Seejuures on Delfi olnud enamiku perioodi jooksul kõige külastatum eestikeelne uudisteportaal, ehkki on tulnud ette ka nädalaid, kus juhtpositsiooni on haaranud Postimees.ee. Uuritava perioodi lõpuks oli eestikeelne Delfi tõusnud samuti kõigi lehekülgede külastatavuse koondarvestuses esikohale. Venekeelne Delfi on seevastu olnud valdava osa vaatlusalusest ajast Eestis kõige külastatum venekeelne internetilehekülg. 2011. aastal jäi ta Mail.ru järel teisele kohale: esikohast lahutas teda umbkaudu 100 000 külastust nädalas.

Joonis 1: Eesti- ja venekeelse Delfi keskmine nädalane külastatavus 23. nädal 2007–35. nädal 2011 (absoluutarvudes) Allikas: TNSMetrixi ... 2007–2011

Võttes arvesse, et nii eesti- kui ka venekeelne Delfi jõudsid uuritaval ajavahemikul laiemal auditooriumini kui ükski teine Eesti uudisteportaal, võib neid pidada eesti- ja venekeelse lugejaskonna küllalt oluliseks infoallikaks. Seepärast otsustasingi uurida just Delfis avaldatud artikleid ja lugejate kommentaare.

3. Uurimisküsimused

Märkisin eelmises peatükis, et venekeelsete gümnaasiumide üleminekut eesti õppekeelele on uuritud varemgi. Käesolev uurimus hõlmab aga võrreldes varasemate uuringutega palju pikemat perioodi, enam-vähem ülemineku tervet kestust (7. juuni 2007—31. august 2011), kuid keskendub ainult kahele eri keeles tegutsevale uudisteportaalile. Samuti hõlmab töö uurimisaines lisaks artiklitele ka internetikommentaare. Tuginedes kahes eelmises peatükis sõnastatud teoreetilistele ja empiirilistele lähtekohtadele, sõnastan kaks põhiuurimisküsimust ja lisan neile täiendavad alaküsimused.

1. Kuivõrd muutus ülemineku kajastus eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2011?

- 1.1. Kuidas muutus kajastuse maht?
- 1.2. Mil määral esines temaatilisi pöördeid?
- 1.3. Millised allikad domineerisid kajastuse eri aastatel?
- 1.4. Millised hinnangud domineerisid eri aastatel?

Esimese uurimisküsimuse esimest alapunkti, kajastuse mahu muutumist kavatsen mõõta, lugedes kuude kaupa kokku üldvalimi artiklid (st kaasa arvatud need lood, mis jäid standardiseeritud kontentanalüüsi valimist välja). Seeläbi püüan välja selgitada, millistel ülemineku etappidel on olnud ülemineku käsitlemine eesti- ja venekeelses Delfis rohkem ja vähem aktuaalne. Standardiseeritud kontentanalüüsi abil uurin, kuivõrd on muutunud artiklite teemavalik ning millised allikad ja hinnangud on aastate lõikes domineerinud.

2. Millised üleminekuga seotud hinnangud domineerisid eesti- ja venekeelse Delfi lugejate kommentaarides?

- 2.1. Millised olid kommentaatorite levinumad hinnangud üleminekule?
- 2.2. Kuivõrd avaldati poolehoidu või vastuseisu ülemineku teema peamistele kõneisikutele?
- 2.3. Milliseid hinnanguid andsid kommentaatorid ülemineku osalistele?

Teine põhiuurimisküsimus suunab raskuskeskme eesti- ja venekeelse Delfi lugejate kommentaaridele ning neis sisalduvale haridusmuutuse temaatikale. Kaardistan

standardiseeritud kontentanalüüsi abil kommentaatorite hinnanguid eesti õppekeelele üleminekule. Jälgin, mil määral valitakse põhiliste kõneisikute, haridus- ja teadusministri ning Tallinna abilinnapea vahel kummaski väljaandes pooli. Samuti vaatlen hoiakuid erinevate ülemineku osaliste, näiteks venekeelsete gümnaasiumide õpilaste ja õpetajate suhtes.

4. Meetod ja valim

Enne kui saan uurimisküsimustele vastata, määratlen kahes järgmises alapeatükis käesoleva uurimuse meetodi ja valimi.

4.1. Meetod

Antud töös uurin, kuidas on muutunud eesti õppekeelele ülemineku kajastus eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2011 ning millised on lugejate kommentaarides esinevad peamised üleminekuga seotud hinnangud. Nii artiklite kui ka kommentaaride uurimise meetodiks valisin standardiseeritud kontentanalüüsi. Mitmed teadlased on püüdnud standardiseeritud kontentanalüüsi omal viisil defineerida. Näiteks Bernard Berelson (1952: 18) on iseloomustanud seda kui uurimismeetodit, mis annab kommunikatsiooni manifestse sisu objektiivse, süstemaatilise ja kvantitatiivse kirjelduse.

Daniel Riffe, Stephen Lacy ja Frederick Fico (1998: 20) nimetavad standardiseeritud kontentanalüüsi seevastu süstemaatiliseks ja korratavaks kommunikatsiooni sümbolite uurimiseks, kus sümbolitele on antud valideeritud mõõtmisreeglite järgi numbrilised väärtused ning nende väärtuste vahelisi seoseid analüüsitakse statistiliste meetoditega. Saadud tulemuste põhjal on võimalik kommunikatsiooni kirjeldada, teha järeldusi selle tähenduse ja konteksti, tootmise ja tarbimise kohta.

Kimberly A. Neuendorf (2002: 10) määratleb kontentanalüüsi aga kokkuvõtva, kvantitatiivse sõnumite analüüsina, mis põhineb teaduslikul meetodil, mis arvestab objektiivsuse- intersubjektiivsuse, *a priori* kavandamise, reliaabluse, valideeritud, üldistatavuse ja hüpoteeside kontrollimisega. Samas pole piiranguid mõõdetavate muutujate tüüpide ega sõnumite konteksti osas.

Antud uurimuse seisukohalt on Berelsoni definitsioon küllalt üldsõnaline ning Neuendorfi oma eeldab *a priori* kavandamist, millest ma uurijana pole lähtunud. Seetõttu eelistan neist definitsioonidest Riffe, Lacy ja Fico varianti, sest see kirjeldab käesolevas töös läbi viidud artiklite ja kommentaaride analüüsi kõige täpsemini. Nimelt nii artiklite kui ka

internetikommentaare kontentanalüüsi kodeerimisjuhendi koostamisel kasutasin avatud kodeerimist (vt artiklite kodeerimijuhendit lisas 1 ja kommentaaride kodeerimisjuhendit lisas 2).

Avatud kodeerimise tulemusel moodustus kolm artiklite analüüsi kategooriaplokki: artiklite üldtunnused (nt portaali, pealkiri, autor, rubriik, žanr jt), teema (eeskätt põhiteema, millest järeldeb, kas eestikeelsele õppele ülemineku on artikli fookuses või mitte) ning allikate hinnangud ja sõnumid (mõlemad plokid sisaldavad hinnanguid reformi üldise olemuse, koolide üleminekuvalmiduse, ülemineku kulu, ülemineku vastuvõtu jm kohta).

Kommentaare kodeerimisel moodustus aga kaks kategooriaplokki: kommentaari üldtunnused (nt artikli pealkiri, kommentaatori kasutajanimi, postitamise kuupäev ja kellaaeg) ning ülemineku eesti õppekeelele (nt üleminekule antud hinnangud, poolt- ja vastuargumendid). Kommentaaride analüüsi kvantitatiivseid tulemusi illustreerin väljavõtetega kommentaaride tekstidest.

4.2. Valim

Käesolevas bakalaureusetöös uurin esiteks eesti ja venekeelses Delfis avaldatud artikleid, milles mainitakse vene õppekeelele gümnaasiumide reformi ning mis on ilmunud vahemikus 7. juuni 2007—31. august 2011. Teiseks uurin nende artiklite kommentaare.

7. juuni 2007 on päev, mil valitsus otsustas, et uuest õppeaastast hakatakse venekeelsetes gümnaasiumides õpetama eesti kirjandust eesti keeles. Alates põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse 1997. aasta muudatusest oli see esimene tõsisem poliitiline samm eesti õppekeelele ülemineku alustamiseks. Seepärast usun, et valitsuse otsus võis eestikeelsele õppele ülemineku teema meedias aktualiseerida. Esialgse kava järgi pidi 1. septembril 2011 lisanduma 10. klassi astujate õppekavasse viimane kohustuslik eestikeelne aine ning ülemineku oleks pidanud lõppema. Käesolevas töös olengi jälginud eesti- ja venekeelset Delfit esialgse üleminekuperioodi vältel ehk 31. augustini 2011.

Täpsustanud ajavahemiku, viisin nii eesti- kui ka venekeelses Delfis läbi kaks otsingut. Esimene otsing eestikeelses Delfis sõnadega „vene* gümnaasium* eesti* keel*“ andis 234 tulemust ja teine otsing sõnadega „üleminek* eestikeel* õp*“ 98 tulemust. Venekeelse Delfi otsimootoris sisestasin esimesel korral sõnad „русс*к гимназ* эстонск* язык*“ ja teisel korral „переход* эстонск* язык* обучен*“, saades vastavalt 421 ja 165 tulemust. Sortimise järel jäi asjakohased eestikeelseid artikleid 117 ja venekeelseid 298. Alles jäid ainult need artiklid, kus oli mainitud venekeelsete gümnaasiumide eesti õppekeelele üleminekut. Need tekstid moodustavad käesoleva uurimuse üldvalimi, mille põhjal saab jälgida näiteks kajastuse mahu muutumist.

Artiklite uurimiseks aga nii suurt valimit tarvis polnud, kuna antud töö eesmärk on meediakajastust üksnes kaardistada. Nii moodustasingi 100 eestikeelsest ja 100 venekeelsest tekstist koosneva valimi. Selleks järjestasin avaldamiskuupäeva alusel kõik 117 eestikeelset artiklit ning jätsin neist välja iga kuuenda loo, välja arvatud viimase. Järjestasin samamoodi ka venekeelsed artiklid ning võtsin neist valimisse iga kolmanda loo ning lisaks veel üldvalimi viimase venekeelse artikli.

Kommentaari uurimiseks kitsendasin artiklite hulka veelgi ning jätsin 100 eestikeelse ja 100 venekeelse loo hulgast alles ainult sisult kattuvad tõlkeartiklid. Selle tulemusel jäi kummaski keeles alles 19 teksti. Jälgisin, et iga põhiteema koodi esindaks ainult üks artiklipaar, korduva ning üleminekust pigem kauge põhiteemaga artiklid jätsin välja. Lõpuks jäi alles kaheksa eesti- ja kaheksa venekeelset lugu. Eestikeelsetel artiklitel oli kokku 477 ja venekeelsetel 902 kommentaari. Neist moodustus internetikommentaari standardiseeritud kontentanalüüsi valim.

Nii artiklite ja internetikommentaari kvantitatiivse kontentanalüüsi käigus kogutud andmed sisestasin MS Exceli tabelisse ning kasutasin sama programmi ka arvutuste ja jooniste tegemisel. Tulemusi analüüsisin ühe- ja mitmemõõtmeliste sagedusjaotuste abil ning jooniste ja tabelite vormis. Tunnustevaheliste seoste analüüsimisel kasutasin hii-ruudu seosekordajat. Nimetatud seosekordaja ei võimalda küll analüüsida seose tugevust ega selle suunda, vaid hinnata seose statistilist olulisust. Seose statistilise olulisuse hindamisel on kasutatud kolme erinevat olulisusnivood: $p \leq .05$, $p \leq .01$ ja $p \leq .001$.

5. Tulemused

Käesolevas peatükis annan ülevaate oma bakalaureusetöö tulemustest. Sisu on jagatud kaheks osaks. Neist esimeses käsitlen muutusi ülemineku kajastuses eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2010. Teise osa olen pühendanud internetikommentaaridele ja neis esinevatele üleminekuga seotud hinnangutele.

5.1. Muutused ülemineku kajastuses aastatel 2007—2011

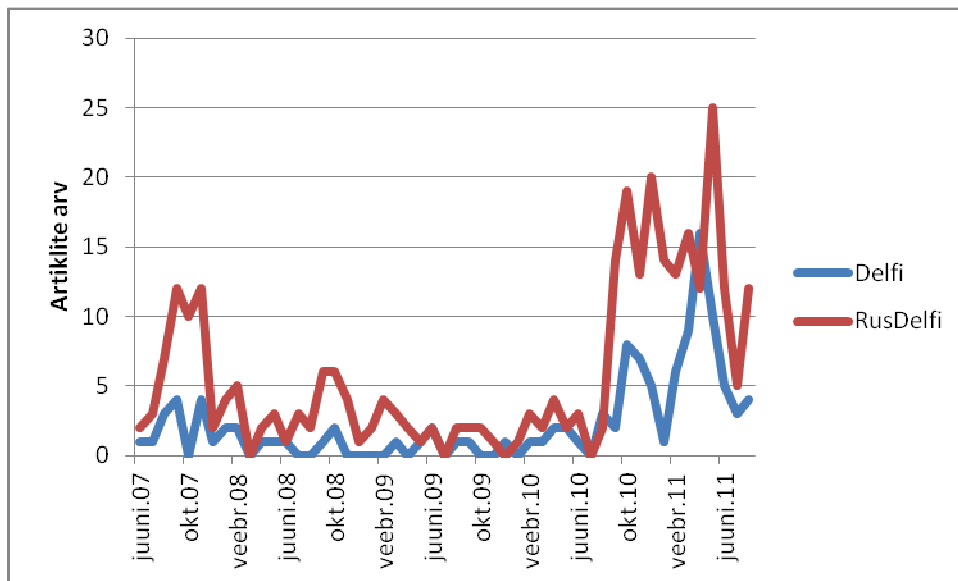
Esmalt analüüsin eri aastate kaupa kajastuse nelja liiki muutusi, millest igaüht käsitlen eraldi alapeatükis: uurin kajastuse mahu kasvu ja langust, jälgin temaatilisi pöördeid ning vaatlen, millised allikad ja hinnangud domineerimisid eri aastatel.

5.2.1. Muutused kajastuse mahus

Märkisin juba meetodi ja valimi peatükis, et käesoleva töö üldvalim koosneb 117 eestikeelse Delfi ja 298 venekeelse Delfi artiklist. Lugude ilmumissagedus polnud aastatel 2007—2011 kogu aeg ühesugune, vaid oli pidevas muutumises. Kuukaupa eesti- ja venekeelse Delfi kajastuse mahu kasvu või langust jälgides paistab, et enamasti toimusid muutused kummaski väljaandes samas suunas. Peamine erinevus oli, et venekeelse Delfi artiklite maht suurenes nii-öelda tõusuperioodil rohkem kui eestikeelsete oma.

Alustasin kajastuse uurimist juba 7. juunist 2007, kuid lugude arvu märgatavamalt kasvu võis täheldada alles septembri poole (vt joonis 2). Venekeelse Delfi kajastuse maht suurenes võrreldes eestikeelse Delfiga üsna järsult. Sel ajal algas uus kooliaasta ja vene õppekeelele gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele. Oktoobris on näha mahus mõningast langust, kuid novembris tõusis ta jälle endisele tasemele: siis pani valitsus paika ülemineku kava. Ajavahemikku 2008. aasta algusest 2010. aasta sügiseni võib pidada kajastuse mõõnaks, kui haridusmuutusest räägiti pigem vähe. Iga aasta septembri paiku oli küll näha mõningast tõusu,

kuid see oli üsna tagasihoidlik. Need väiksemad tõusud võisid olla seotud iga õppeaasta algul suureneva eestikeelse aineõppe mahuga.

Joonis 2: Venekeelsete gümnaasiumide reformi kajastuse maht eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2011 (absoluutarvudes)

Alles 2010. aasta sügisest hakkas artiklite arv järjepidevamalt kasvama, välja arvatud eestikeelses Delfis, kus 2011. aasta algul oli teravam tagasilangus. Aprillis-mais jõudis kajastus oma mahult kõrgpunkti. Kuni märtsini 2011 oleks saanud pidevalt kasvavat kajastuse mahtu seostada parlamendivalimistele eelnenud kampaaniaperioodiga, kuu või paar hiljem tipu saavutanud artiklite arv võib olla seotud aga ka läheneva kooliaasta ja ülemineku esialgselt kavandatud lõpuga.

5.2.2. Teemaatilised pöörded

Kui kajastuse mahu muutumist uurisin üldvalimi artiklite põhjal, jälgisin teisi muutusi kitsama standardiseeritud kontentanalüüsi valimi põhjal. Sinna kuulus 100 eestikeelse ja 100 venekeelse Delfi artiklit. Selle valimi põhjal uurisingi näiteks kajastuse teemaatilisi pöörded.

Pöörete tuvastamiseks lugesin kokku, milliseid põhiteemasid käsitletakse ühe aasta jooksul rohkem kui korra, ning kõrvutasin tulemusi eri aastate lõikes. Selgus, et nii eesti- kui ka

venekeelses Delfi kajastuses oli fookus läbivalt eestikeelsele õppele ülemineku üldisel käsitlusel. Vahemikus 2007—2010 ilmus sel teemal mõlemas keeles igal aastal kaks kuni viis artiklit, välja arvatud 2009. aastal, kui venekeelses Delfis korduvaid põhiteemasid polnudki. 2011. aastal muutus ülemineku üldine arutelu intensiivsemaks: eestikeelses Delfis avaldati sel põhiteemal 14 ja venekeelses Delfis kaheksa artiklit.

Aastatel 2007—2009 oli korduvaid teemasid suhteliselt vähe. 2007. aastal oli ülemineku üldise kajastamise kõrval rõhk eestikeelses Delfis veel üleminekut kiirendavatel ja soodustavatel toetustel, mida käsitleti kolmel korral; venekeelses Delfis pöörati reformile rohkem tähelepanu lõimumise kontekstis (kirjutati samuti kolmel korral) ning kõneldes venekeelsest kõrgharidusest ja vene õppekeelega koolides töötavatele õpetajatele suunatud tugi- ja õppeprogrammidest (kumbagi arutati kahel korral). Seega kokkuvõttes pöörati 2007. aastal mõnevõrra rohkem tähelepanu üleminekuks vajalikele ressurssidele.

2008. aastal kirjutasid aga mõlemad Delfid rohkem nii üldisest üleminekust kui ka eestikeelsele õppele üleminekust teistes õppeastmetes peale gümnaasiumi, käsitledes viimast põhiteemana kahes artiklis. Venekeelses Delfis arutati haridusmuutust ka läbi eesti- ja venekeelsete elanike suhete ja vastuolude prisma, kokku neljal korral. 2009. aastal peatuti eestikeelses Delfis kahes artiklis üldisel üleminekul, venekeelses Delfis korduvaid põhiteemasid polnudki. Tõenäoliselt oli see seotud madala kajastuse mahuga, mis valitses 2008. aasta algusest 2010. aasta sügiseni: kui oli vähe artikleid, oli ka vähe teemasid.

Seevastu alates 2010. aasta sügisest, mil kajastuse maht hakkas kasvama, laienes ka teemade ring. Mõlemas keeles kajastati peale üldise ülemineku erandite vajalikkust (kolmel korral), üleminekut soodustavate ja kiirendavate toetuste teemat (kahel korral) ning kirjutati reformist seoses lõimumisega (kahel korral). Eestikeelne Delfi pööras üleminekule enam tähelepanu teiste õppeastmete (v.a gümnaasiumi) ning koolide sulgemise ja liitmise kontekstis (mõlemad kolmel korral), samuti seoses mõne muu haridusteema ja valeinfo levitamisega (mõlemad kahes artiklis). Venekeelses Delfis olid teised sagedasemad põhiteemad venekeelne haridus laiemalt ning eesti- ja venekeelse elanikkonna suhted ja vastuolud (mõlemad kolmes loos), lisaks veel uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus või uus õppekava (kahel korral).

2010. aastal aktualiseerunud üleminekus tehtavate erandite teemat käsitleti 2011. aastal teiste teemadega võrreldes kõige rohkem: eestikeelse Delfi 16 ja venekeelse Delfi 12 artiklis. Mõlemas keeles kajastati põhiteemana näiteks ka koolide ümberkorraldamist (ee Delfis neljal, vn Delfis kahel korral) või muud haridusteemat (mõlemas Delfis kahel korral). Eestikeelses Delfis kirjutati haridusmuutusest sagedamini seoses parlamendivalimiste ja uue valitsusega (neljas loos) ning venekeelse haridusega laiemalt (kahes loos), venekeelses Delfis aga teistes õppeastmetes eestikeelsele õppele ülemineku ja lugejate küsimuste (mõlemal juhul kolmes artiklis), haridusmuutusega seotud rahvusvahelise surve ning eesti- ja venekeelse elanikkonna suhete ja vastuolude taustal.

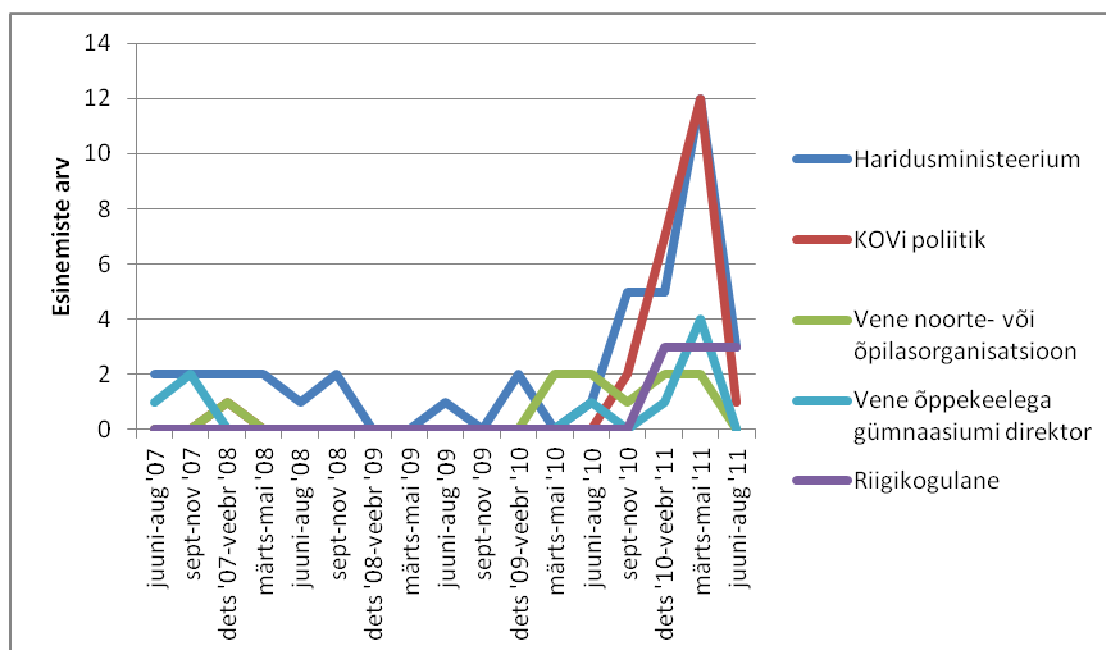
Seega oli nii eesti- kui ka venekeelse Delfi kõige märgatavam pööre erandite teema lisandumine 2010. aastal ning selle võimendumine 2011. aastal. Samal ajal kui kasvas rõhk eranditele, hakati ka aina rohkem rääkima üleminekust üldiselt. 2010. aastast tõusis põhiteemana päevakorda koolide sulgemine ja liitmine. Kajastust küllalt järjepidevalt läbivateks teemadeks saab pidada eestikeelsele õppele üleminekut teistes õppeastmetes ning üleminekut kiirendavate ja soodustavate toetuste jagamist. Venekeelses Delfis kajastati haridusmuutust sagedamini seoses lõimumise ning eesti- ja venekeelse elanikkonna suhete ja vastuoludega. Mõlema väljaande artikleid saab pidada temaatiliselt pigem mitmekesisteks, eriti märgatav oli see aastatel 2010-2011, kui suurenes kajastuse maht.

5.2.3. Domineerivad allikad eri aastate lõikes

Lisaks muutustele mahus ja teemades jälgisin, millistel aastatel võtsid levinumad allikad enim sõna. Kuna erinevaid allikaid oli mõlemas väljaandes palju, otsustasin selgitada esinemissageduse põhjal välja üksnes kummagi väljaande allikate esiviisiku. Eestikeelses Delfis andsid üleminekule hinnanguid teistest sagedamini haridusministeerium (haridus- ja teadusminister ning haridus- ja teadusministeeriumi ametnikud), kohalikesse omavalitsustesse kuuluvad poliitikud (nt abilinnapead), venekeelsete noorte või õpilaste organisatsioonid, vene õppekeelela gümnaasiumide direktorid ning riigikogulased. Venekeelse Delfi allikate esiviisik erines ainult selle poolest, et venekeelsete noorte või õpilaste organisatsioonide asemel olid seal esindatud venekeelsete gümnaasiumide õpetajad.

Need tulemused oleksid esmapilgul justkui mõnel määral erinevad Jekaterina Setina (2008: 22-23) varasematest leidudest, mille põhjal polnud õpetajate ja õpilaste seisukohad võrreldes poliitikute ja riigiametnike arvamustega kajastuses piisavalt esile toodud. Need erinevused on aga seotud erineva üldistusastmega. Kui vaadata lisas 4 asuvat suurema üldistusastmega allikate esinemissageduse tabelit (või ka autorite esinemissageduse tabelit) on tõepoolest näha, et poliitikute osakaal on mitu korda suurem kui venekeelsete gümnaasiumide direktorite, õpetajate, õpilaste ja lastevanemate oma. Seepärast käesolev uurimus pigem kinnitab Setina mainitud tendentse.

Joonisel 3 olen lugenud kokku iga kolme kuu kaupa eestikeelse Delfi allikate esiviisiku esinemissagedused aastatel 2007—2011. Graafikust järeldub, et kõige järjepidevamalt on oma seisukohti väljendanud haridus- ja teadusministeerium. 2007. aastast 2010. aasta alguseni oli tal allikate seas juhtroll, kevadel 2010 olid esiplaanil peamiselt venekeelsete noorte või õpilaste organisatsioonide hinnangud.

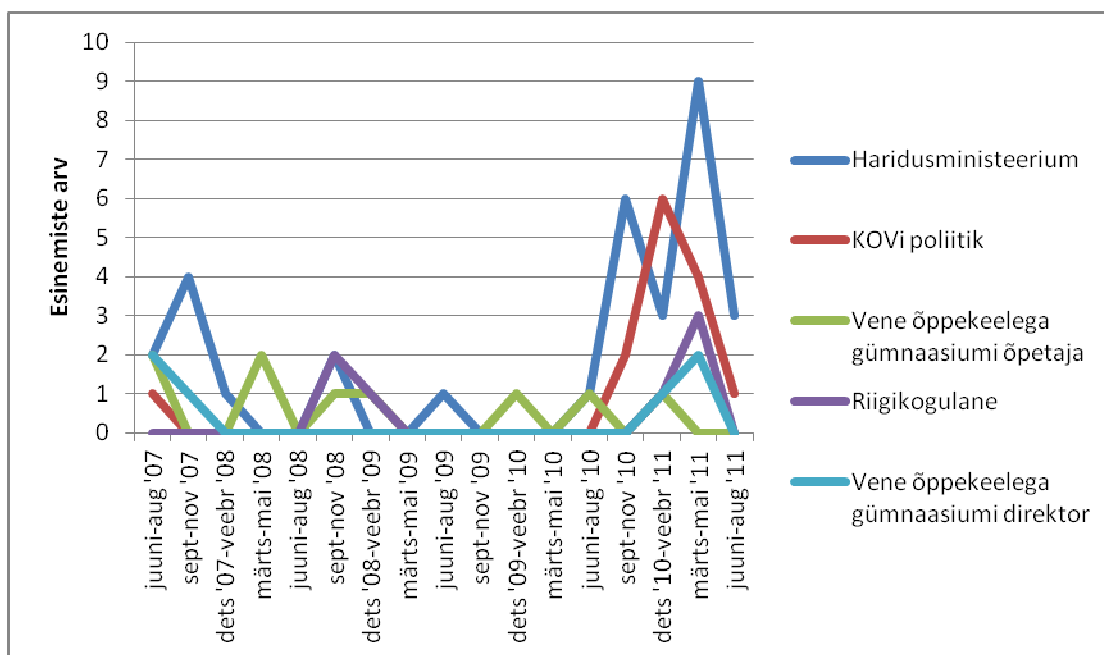

Joonis 3: Eestikeelse Delfi allikate esiviisiku esinemissagedus aastatel 2007—2011 (absoluutarvudes)

Uuest kooliaastast, kui kajastuse maht hakkas suurenema, sai haridusministeerium taas rohkem sõna, kuid ministeeriumiga võrdväärses mahus hakkasid samuti arvamust avaldama kohalikesse omavalitsuste kuuluvad poliitikud. Noorte- ja õpilasteorganisatsioonide

esinemissagedus jäi samal ajal enam-vähem endisele tasemele. Lisandusid vene õppekeelela gümnaasiumide direktorite ja riigikogulaste arvamused, kuid kajastuse kõrgpunktis olid nad võrreldes haridusministeeriumi ja kohalikesse omavalitsustesse kuuluvate poliitikutega kolm-neli korda vähem esindatud. Ministeeriumi ja kohalikesse omavalitsustesse kuuluvate poliitikute kõrge esinemissagedus võis olla mõnel määral seotud 2011. aasta parlamendivalimistele eelnenud kampaaniaperioodiga ning eelkõige ülemineku erandite üle peetud aruteluga.

Venekeelses Delfis oli olukord pisut teistsugune kui eestikeelses Delfis (vt joonis 4). 2010/2011. õppeaastale eelnenud perioodil ei püsinud haridusministeerium järjepidevalt juhtpositsioonil nagu eestikeelses Delfis. 2007. aastast 2008. aasta alguseni domineerisid küll ministeeriumi hinnangud, kuid seejärel tulid sama tugevalt või tugevamini esile mitmed teised hääled: vene õppekeelela gümnaasiumide õpetajate ja riigikogulaste arvamused.

Joonis 4: Venekeelse Delfi allikate esiviisiku esinemissagedus aastatel 2007—2011 (absoluutarvudes)

Kajastuse mahu kasvades tõusis haridus- ja teadusministeerium samuti venekeelses Delfis järjest märgatavamalt esile. Rohkem sõna said ka kohalikesse omavalitsustesse kuuluvad poliitikud, kuid mitte päris samaväärselt ministeeriumiga nagu eestikeelses Delfis. Riigikogulaste ja vene õppekeelela gümnaasiumide direktorite esinemissagedus oli aga enam-

vähem samasugune nagu eestikeelsetes artiklites. Õpetajate hinnangud jaotusid kogu üleminekuperioodi peale pigem ühtlaselt ära.

5.2.4. Domineerivad hinnangud eri aastate lõikes

Nagu domineerivate allikate puhul, ei toimunud muutused ka eesti- ja venekeelse Delfi levinumate hinnangukategooriate lõikes päris ühtmoodi (vt tabel 2). Haridusmuutusega seotud probleemidest räägiti mõlemas väljaandes kõige rohkem. See sarnaneb mõneti Jekaterina Setina (2008) uurimistulemustega, mille põhjal oli ülemineku (venekeelne) meediakajastus enamasti neutraalne või negatiivne. Eestikeelses Delfis osutati probleemidele aastatel 2007-2008 võrreldes venekeelse Delfiga vähem, 2009. aastal peaaegu samaväärselt. Vahemikus 2010-2011 saenes probleemidest rääkimine eestikeelses Delfis suuremas mahu kui venekeelses Delfis. Viimases oli probleemide mainimine jaotunud aastati ühtlasemalt. Hii-ruudu seosekordaja põhjal olid erinevused probleemide mainimissageduses eesti- ja venekeelse Delfi vahel statistilised olulised ($p \leq .001$).

Tabel 2: Üleminekule antud hinnangute arvu muutumine eesti- ja venekeelses Delfis aastatel 2007—2011 (absoluutarvudes)

Aasta	Probleemid		Ülemineku olemus		Venekeelne haridus		Positiivne mõju		Tugi ja ressursid	
	Ee D	Vn D	Ee D	Vn D	Ee D	Vn D	Ee D	Vn D	Ee D	Vn D
2007	8	27	4	9	2	4	0	5	8	13
2008	10	19	9	9	1	3	6	3	5	2
2009	6	5	1	2	2	0	2	0	3	2
2010	28	26	29	13	24	6	18	13	10	9
2011	49	27	44	29	23	16	10	4	8	6

2007. aastal rõhutati eestikeelse Delfi kajastuses peamiselt kaht probleemi: puudust eesti keelt valdavate õpetajate järele ja valeinfo levitamist. Eesti keelt valdavate pedagoogide puudus oli oluline ka venekeelse Delfi lugudes. 2008. aastal oli eestikeelses Delfis rõhk endiselt õpetajate puudusel, venekeelses Delfis aga nähti üleminekut sagedamini vene vähemuse diskrimineerimisena. Ülejäänud ajal osutati taas mõlemas Delfis enim eesti keelt valdavate

õpetajate puudusele. Venekeelses Delfis oli ühtlasi kogu kajastuse vältel levinud seisukoht, et üleminek võib ohustada vene vähemuse keelt ja kultuuri.

TNS Emori 2008. ja 2011. aasta küsitluste põhjal nõustus enamik mitte-eestlasi, et venekeelsete gümnaasiumide õpetajate ebapiisav eesti keele oskus takistab üleminekut (Eestikeelne ... 2008; Eestikeelne ... 2011). Samade küsitluste põhjal arvas pea iga teine mitte-eestlane, et üleminek võib ohustada vene vähemuse keele ja kultuuri säilimist Eestis. Seega võib väita, et meediakajastuses sagedamini mainitud probleemid on küllalt olulised ka muukeelse elanikkonna jaoks. Ülemineku tajumine diskrimineerimisena on aga näiteks Setina (2008: 23) uurimistulemustega võrreldes kajastuses uudne.

Käesolevas uurimuses olid eesti- ja venekeelse Delfi vahel statistiliselt olulised erinevused ka venekeelsele haridusele hinnangute andmise sageduses ($p \leq 0.05$). Aastatel 2010-2011 anti eestikeelses Delfis venekeelsele haridusele märksa rohkem hinnanguid kui venekeelses Delfis. 2007. aastal öeldi venekeelses Delfis venekeelse hariduse kohta tihedamini, et vene õppekeele koolide õpilaste arv on väike ja see kahaneb. Samal ajal ei kordunud eestikeelses Delfis ükski hinnang. Vahemikus 2008-2009 esitati arvamusi venekeelse hariduse kohta vähe. 2010. aastal oli eestikeelses Delfis põhiline väide, et venekeelse hariduse tase on madal. Venekeelses Delfis domineeris seisukoht, et venekeelne õpe pole üheski teises keeles toimuvast õppest halvem. Vaatlusaluse perioodi viimasel aastal oli eestikeelses Delfis taas valdavalt juttu venekeelse hariduse madalast tasemest ja sellest, venekeelsete koolide õpilaste arv kahaneb. Venekeelses Delfis märgiti rohkem, et vene vähemusel on õigus emakeelsele haridusele. Viimane tendents on kooskõlas TNS Emori 2011. aasta küsitlustulemustega, mille põhjal oli kasvanud mitte-eestlaste negatiivne suhtumine üleminekusse ning peeti haridusmuutust vajalikuks Eesti riigi, mitte enda jaoks (Eestikeelne ... 2011).

Ülemineku positiivsele mõjule ei viidatud eestikeelses Delfis 2007. aastal kordagi nagu ka mitte 2009. aastal venekeelses Delfis. Üldse anti selles kategoorias hinnanguid 2007.—2009. aastal pigem vähe. 2010. aastal positiivsete hinnangute maht kasvas ja 2011. aastal taas langes, seejuures eestikeelses Delfis räägiti positiivsest mõjust rohkem kui venekeelses Delfis. Need erinevused olid statistiliselt olulised ($p \leq 0.05$). Ülemineku positiivsetest mõjudest mainiti mõlemas Delfis aastate lõikes järjepidevalt, et üleminek eestikeelsele õppele parandab vene õpilaste konkurentsivõimet. 2008. aastal läbi viidud venekeelsete gümnaasiumide direktorite

küsitluse nõustus selle väitega valdav osa koolijuhte (Jakobson 2009). Samas TNS Emori 2011. aasta uuringu põhjal oli sellise hinnanguga nõus viiendiku võrra vähem muukeelseid elanikke kui aastal 2008 (Eestikeelne ... 2001). Venekeelse Delfi kajastuses muutus nii ilmne polnud: 2011. aastal viidati ülemineku positiivsele mõjule isegi pisut rohkem kui 2008. aastal.

Ülemineku üldisele olemusele anti rohkem hinnanguid aastatel 2010-2011, seejuures polnud väljaannete vahel statistiliselt olulisi erinevusi ($p \geq .05$). Eestikeelse Delfi 2007. aasta kajastuses ei tõusnud esile ühtki teistest levinumat hinnangut. Venekeelses Delfis mõnevõrra rõhutati, et üleminek on järkjärguline ja et see oli ammu ette teada. 2008. aastal tõusis mõlemas väljaandes enam esile hinnang, et eestikeelsele õppele üleminek on vajalik. Natalia Vaissi (2009) vahetult enne ülemineku algust läbi viidud uuring näitas, et venekeelse põhikooli lõpetajad tajusid ülemineku praktilist vajadust, ent samas ei soovinud eestikeelset aineõpet. Ka 2008. aasta küsitluste järgi pidas vaid kolmandik vene õppekeelega gümnaasiumide õpilastest ja õpetajatest üleminekut täiesti põhjendatuks, teine kolmandik pidas haridusmuutust osaliselt põhjendatuks (Masso & Kello 2010). Seega vähemalt vene õppekeelega koolide õpilaste hinnangutes ei olnud nii selget muutust märgata kui meediakajastuses.

2008. aastal juhiti eestikeelses Delfis tähelepanu lisaks veel ülemineku järkjärgulisusele ja venekeelses Delfis sellele, et eestikeelsele õppele üleminekut peaks alustama venekeelsetest lasteaedadest. 2009. aastal jäi haridusmuutuse olemuse kategoorias hinnangute maht liiga väikseks, et tasuks ühtki neist eraldi välja tuua. Sellest järgmisel aastal leidis eestikeelses Delfis rohkem kõlapinda veendumus, et eestikeelsele õppele üleminek peaks algama venekeelsetes põhikoolides. Venekeelses Delfis levis endiselt arvamus, et üleminekut peaks alustama lasteaedadest. Mitmete uuringute põhjal oligi muukeelsete elanike nõudlus eestikeelse alushariduse järele 2011. aastaks kasvanud (Eestikeelne ... 2011; Masso *et al* 2012). 2010. aastal märgiti venekeelses Delfis veel sageli, et üleminekus ei tule erandeid. 2011. aastal oli mõlemas väljaandes siiski tavalisim seisukoht, et erandeid on vaja. Erandite teema tähtsustumine võis olla mõnel määral seotud muukeelsete elanike süveneva negatiivse suhtumisega üleminekusse (Eestikeelne ... 2011).

Eesti- ja venekeelse Delfi vahel polnud toe ja ressursside kategooria hinnangusagedustes statistiliselt olulisi erinevusi ($p \geq .05$). 2007. aastal oli eestikeelses Delfis selle kategooria

tüüpilisim väide, et haridus- ja teadusministeerium toetab kiirendatud üleminekut eestikeelsele õppele. Venekeelses Delfis mainiti, et venekeelsete gümnaasiumide õpetajad saavad ümberõpet. 2008.—2010. aastal läbis kajastust tähelepanek, et haridus- ja teadusministeerium toetab kiirendatud üleminekut. 2011. aastal levis eestikeelses Delfis arvamus, et õppematerjalidest on puudus. Venekeelses Delfis ei tõusnud samal aastal ühtki toe ja ressursside kategooria seisukohta teistest esile.

Kokkuvõttes olid eesti- ja venekeelse Delfi artiklites esitatud hinnangud mitmekesised, kuid eelkõige juhiti tähelepanu ülemineku puudustele. Mõlemas väljaandes rõhutati haridusmuutuse kitsaskohana kõige sagedamini, et venekeelsetes gümnaasiumides valitseb eesti keelt valdavate õpetajate järele puudus. Oluline oli, et kui venekeelses Delfis räägiti probleemidest uuritava perioodi eri aastatel enam-vähem võrdses mahus, hakati eestikeelses Delfis ülemineku puudustele märgatavalt rohkem osutama alates 2010. aastast.

5.4. Eestikeelsele õppele üleminek kommentaatorite pilgu läbi

Nagu meetodi ja valimi peatükis ütlesin, valisin kommentaaride uurimiseks artiklite kontentanalüüsi valimist kaheksa tõlkeartiklite paari. Lähtusin sellest, et artiklite põhiteemad ei korduks ega jääks üleminekust liiga kaugeks. Selle tulemusel moodustus 477 eestikeelse ja 902 venekeelse Delfi kommentaarist koosnev standardiseeritud kontentanalüüsi valim. Kui artiklite puhul jälgisin hinnangute muutumist eri aastate lõikes, on kommentaaride analüüsi fookus suunatud samuti hinnangutele, kuid käsitledes neid üldisemalt, keskendumata muutustele. See on tingitud kommentaaride kontentanalüüsi valimist, mis ei hõlma kõiki uuritava perioodi (2007—2011) aastaid.

Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaaride analüüsi tulemused olen jaganud ära kahe alapeatüki vahel. Neist esimeses vaatlen kommentaatorite levinumaid hinnanguid üleminekule, sealhulgas näiteks haridusmuutuse poolt- ja vastuargumente ning ettepanekuid ülemineku läbiviimiseks. Teises alapeatükis uurin, kuidas avaldasid kommentaatorid ülemineku peamiste kõneisikutele poolehoidu ja vastuseisu ning milliseid hinnanguid anti ülemineku osalistele. Kvantitatiivse analüüsi tulemusi illustreerin kvalitatiivsete tekstinäidetega.

5.4.1. Kommentaatorite levinumad hinnangud

Nii eesti- kui ka venekeelse Delfi kommentaariumis avaldasid venekeelsete gümnaasiumide eesti õppekeelele üleminekule otsesõnu poolehoidu või vastuseisu vaid vähesed lugejad. Selgesõnalisi poolehoidjaid ja vastuseisjaid oli mõlemas väljaandes peaaegu võrdselt (vt tabel 3).

Tabel 3: Eesti – ja venekeelse Delfi kommentaatorite otsesõnu avaldatud poolehoid ja vastuseis üleminekule (absoluutarvudes)

Kommentaator on ülemineku...	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
... poolt	2	3
... vastu	3	3

Sagedamini anti üleminekule hinnanguid ja tõlgendusi, mis olid näiteks seotud haridusmuutuse olemuse mõne konkreetse aspektiga. Need hinnangud olid enamasti negatiivsed ning venekeelse Delfi kommentaatorid andsid neid sagedamini kui eestikeelse Delfi kommentaatorid (vt tabel 4). Erinevused kahe väljaande vahel olid statistiliselt olulised ($p \leq 0.05$). Enim pidasid kommentaatorid üleminekut kummaliseks või raskesti mõistetavaks. Viimast peamiselt seetõttu, et ülemineku tulemusel peaksid vene õpetajad õpetama vene õpilasi eesti keeles. Näiteks leidis üks venekeelse Delfi kommentaator järgmist: „*Очень интересно получится - русские преподаватели будут учить русских детей на эстонском языке.*“ („Väga huvitavalt kukub välja — vene õpetajad hakkavad vene õpilasi õpetama eesti keeles.“) Mainitud tendents võib olla seotud tööga, et muukeelsed elanikud ei tunne ülemineku vastu kuigivõrd isiklikku vajadust, nagu peegeldus ka TNS Emori 2011. aasta uuringus (Eestikeelne ... 2011).

Samuti kritiseerisid kommentaatorid üleminekut, kuna leiti, et poliitikud ei olnud haridusmuutuse kavandamisel arvestanud muukeelsete elanike heaoluga pikemas perspektiivis. Näiteks: „*Когда-нибудь нынешних политиков будут стыдиться за их недалёковидность и угробление их же Родины.*“ („Praegused poliitikud tunnevad kunagi häbi oma lühinägelikkuse ja kodumaa kihvakeeramise pärast.“) Siingi võib näha seost kommentaatorite isikliku vajaduse puudumisega ülemineku järele.

Tabel 4: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite hinnangud ülemineku olemusele (absoluutarvudes)

Üleminek on kommentaatori sõnul ...	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
... õige	1	0
... osaline	0	3
... puudustega	1	3
... lühinägelik	1	8
... marurahvuslik	0	3
... sunniviisiline, jõuline	4	1
... absurdne	4	13
... venelaste assimileerimine	3	8
... vene elanike vabadusi piirav	0	6
... kättemaks vene elanikele	0	3
... vajalik ainult eestlastele	0	3

Mõnel juhul tajuti haridusmuutust aga liiga jõulisena, näiteks järgmiselt: „*Lukas aga miks peab meie riigis venelane õpima eesti keelt sundiviisil.*“ Veidi sagedamini kirjeldati üleminekut mitte üksnes jõulise, vaid ka venekeelset elanikkonda allasuruvana ning nende suhtes vaenulikuna. Näiteks: „*Эстонским нациям не нужно, чтобы русские знали эстонский язык. Им нужно, чтоб русские забыли свой язык, и, таким образом, перестали быть русскими. Это называется геноцид.*“ („Eesti natsidele pole vaja, et venelased oskaksid eesti keelt. Neil on vaja, et venelased unustaksid oma keele ja seeläbi lakkaksid olemast venelased. Seda nimetatakse genotsiidiks.“) Et seesugused tõlgendused võivad olla muukeelse elanikkonna mõne osa hulgas levinud, viitasid näiteks 2008. aasta venekeelsete gümnaasiumide direktorite küsitluse tulemused. Selle põhjal nõustusi umbes pooled koolijuhid, et üleminek on seotud vene noorte assimileerimise taotlustega (Jakobson 2009). Samuti oli 2008. aastal venekeelse Delfi artiklites ülemineku diskrimineerivale mõjule viitamine küllalt levinud.

Eestikeelsele õppele ülemineku pooltargumente esitati eestikeelses kommentaariumis rohkem kui venekeelses Delfis (vt tabel 5) ning need erinevused olid statistiliselt olulised ($p \leq 0.01$).

Peamiselt väideti, et üleminek on vene õppekeelele koolide jaoks paratamatu, kuid näiteks öeldi ka seda, et teistes riikides pole samuti muukeelseid riigikooli. Kas või nagu järgmises tekstikatkkes: „*Maailmas ei ole ühtegi kooli, kus õpetamine toimuks kogu antud riigis kehtiva õppekava ulatuses eesti keeles. Peamiselt õpetatakse eesti keelt ja kultuuri. Näiteks Soomes on eesti kool peamiselt siiski kakskeelne ja õpitakse Soome õppekava alusel. Kaugematest riikidest rääkimata.*“ Osa kommentaatoreid väitis, et õpilastel on võimalik edukalt õppida ka mõnes muus keeles peale nende emakeele, seostades seda mõnikord oma isikliku kogemusega. Näiteks: „*1949a küüditati meid Siberisse, läksime vene kooli, ning hinded olid isegi paremad, kui kohalikel. Kõik said hakkama, mitmed lõpetasid ühe aastaga kaks klassi, ka mina.*“ Samas eesti- ja venekeelses Delfi artiklites levinud hinnangut, et üleminek parandab vene õpilaste konkurentsivõimet tööturul ja kõrgharidusmaastikul, eriti esile ei toodud.

Tabel 5: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite üleminekut toetavad argumendid (absoluutarvudes)

Kommentaatori pooltargumendid	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
Üleminek ei mõjuta ainetundmist	0	1
Üleminek soodustab ülikooli sisseastumist	0	2
Ka teistes riikides pole muukeelseid riigikooli	5	1
Üleminek ei kahjusta vene õpilaste psüühikat	0	2
Üleminek on venekeelsete koolide jaoks paratamatu	9	4
Ettevalmistus üleminekuks on olnud piisav	3	0
Teises keeles (mitte emakeeles) on võimalik edukalt õppida	9	0
Muulasel peabki olema raske	2	0

Vastuväidete valik oli võrreldes pooltargumentidega mitmekesisem ning need olid ühtlasi levinumad: eestikeelse Delfi kommentaarides esines neid 62 korral ja venekeelse Delfi kommentaarides 107-l (vt tabel 6). Hii-ruudu seosekordaja järgi olid erinevused väljaannete lõikes statistiliselt olulised ($p \leq 0.001$). Enim viidati vene gümnaasiumide õpetajate ebapiisavale eesti keele oskusele ja nende puudulikule ettevalmistusele riigikeelseks õppeks. See hinnang põhines mõnikord kommentaatori isiklikul kogemusel, näiteks: „*Käisin ühes Lasnamäe lasteaias eestikeele tundi vaatamas. Tore oli vaadata õpetaja-kasvataja entusiasmi, aga kahjuks see keel mis tema suust tuli ei meenutanud kuidagi eesti keelt. Tõsiselt kahju.*“ Eesti

keelt valdavate pedagoogide puudus oli ka eesti- ja venekeelse Delfi artiklites kõige rohkem käsitletud probleem, samuti manis seda TNS Emori 2011. aasta küsitluses enamik muukeelseid elanikke (Eestikeelne ... 2011).

Tabel 6: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite ülemineku vastu suunatud argumendid (absoluutarvudes)

Kommentaatori vastuargumendid	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
Eestikeelne õpe on liiga raske, kannatab ainetundmine	13	34
Ülemineku tagajärjel halveneb vene õpilaste vene keele oskus	0	3
Üleminek võib mõjuda halvasti vene õpilaste psüühikale	0	3
Venekeelsete koolide õpeajad on ülemineku vastu	0	2
Ülemineku abil kaotatakse venekeelne haridus	13	19
Pole suudetud tagada vene õppekeelega koolide õpetajate piisav eesti keele oskus	32	18
Eesti iseseisvusajal (1918—1940) ei asutud koole eestistama	1	0
Vene tsaarid avasid eestikeelsed koolid	0	1
Nõukogude ajal oli õpilastele eestikeelne haridus tagatud	0	10
Ülemineku eesmärk on vene vähemuse nõrgestamine tööturul ja kõrgharidusmaasikul	0	15
Senine hariduskorraldus on piisavalt hea, see ei vaja muutmist	1	0
Ülemineku vältimiseks leitakse niikuini moodus	4	1
Vene lapsevanematelt pole küsitud üleminekuks luba	0	1
Üleminek on vastuolus Eesti põhiseadusega	2	23

Õpetajate puuduliku keeleoskuse kõrval mainisid kommentaatorid teise olulise vastuargumendina, et eestikeelne aineõpe on keeruline ja selle tulemusel võivad kannatada õpilaste teadmised. Näiteks: „а у нас детей вообще без всяких церемоний перевели на эстонское обучение. 2 предмета на русском (русский ,математика) а остальные пять на эстонском . Дети бедные вообще не понимают что от них хотят. А учитель эстонского принципиально не говорит по русски .Вот!“ („Aga meil viidi lapsed üldse ilma igasuguse tseremooniata eestikeelsele õppele üle. Kaks ainet on vene keeles (vene keel, matemaatika), aga ülejäänud viis on eesti keeles. Lapsed vaesekesed ei saa üldse aru, mida

neilt tahetakse. Aga eesti keele õpetaja ei räägi põhimõtte pärast vene keeles. Вот!“) Ka Natalia Vaissi (2009: 296) vahetult enne ülemineku algust läbi viidud küsitlustes märkis enamik venekeelsete koolide õpetajaid ja õpilasi, et eestikeelse õppega kaasneb lisakoormus ning kohati langeb ainetundmine.

Lisaks eespool kirjeldatud hinnangutele, tajus eriti just osa venekeelse Delfi kommentaatoreid üleminekut millegi ebaseaduslikuna. Eeskätt juhati tähelepanu haridusmuutuse võimalikule vastuolule konstitutsiooniga, näiteks: *„Надо бы хоть иногда министру и Конституцию ЭР читать...“* („Minister peaks vahetevahel lugema EV põhiseadust ...“). Samuti tõlgendasid mõned kommentaatorid üleminekut vene hariduse põhjendamatu likvideerimisena Eestis, näiteks: *„Кui üh riigi 30%-ilise rahvakillu emakeelset õpet üritatakse riikliku poliitika alsusel välja suretada, siis mina nimetaksin seda üсна рäige sõnaga.“*

Kui eesti- ja venekeelse Delfi artiklites rõhutati tihti pooltargumendina, et ülemineku tulemusel paraneb vene õpilaste konkurentsivõime, siis kommentaatorite hulgas leidis neid, kes väitsid hoopis vastupidist. Näiteks: *„Ясно, что это вполне в русле политики ЭР - доплачивать деньги за ускоренную дебилизацию русских детей, и таким образом, убирать потенциальных конкурентов с дороги, обеспечивая себя обслуживающим персоналом в будущем.“* („On selge, et see on täielikult kooskõlas EV poliitikaga — maksta raha vene laste kiirendatud debiilistamise eest ja kõrvaldada teelt potentsiaalsed konkurendid, tagades endale tulevikuks teenindava personali.“) Venekeelse Delfi kommentaariumis seati ülemineku põhjendatust kahtluse alla ka ajalooliste paralleelide kaudu, osutades näiteks nõukogude ajale, mil eesti õpilastele oli tagatud eestikeelne haridus.

Sellest tulenevalt oli venekeelse Delfi kommentaatorite tüüpilisim ettepanek, et vene õpilaste haridus peaks olema venekeelne (vt tabel 7). Näiteks: *„хватит пустой болтовни. образование должно остаться на русском языке. для трети жителей он является родным языком. это наша земля и мы платим такие же налоги!“* („Aitab tühisest lobast. Haridus peab jääma venekeelseks. Kolmandiku elanike jaoks on ta emakeel. See on meie maa ja me maksame makse!“)

Tabel 7: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite ettepanekud ja nägemused seoses üleminekuga (absoluutarvudes)

Kommentaatori ettepanek, nägemus	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
Üleminek oleks pidanud algama varem (nt aastal 2000)	2	0
Üleminek peaks algama enne gümnaasiumi (õppeaste täpsustamata)	1	1
Üleminek peaks algama lasteaias	10	4
Üleminek peaks algama algkoolis	0	2
Venekeelsed riigikoolid/lasteaiaid võiks ära kaotada	8	0
Eesti õppekeele asemel võiksid olla lihtsalt eesti keele tunnid	5	4
Vene õpilaste haridus peaks olema venekeelne	2	18
Venekeelsete koolide õpetajad, kes valdavad eesti keelt ebapiisavalt, tuleks vallandada	7	0
Venekeelsetes koolides võiks töötada rohkem eesti õpetajaid	2	0
Kakskeelne õpe oleks muukeelsetes koolides parim lahendus	1	3
Venekeelne haridus võiks olla ainult erakoolides	10	5
Teistes õppeastmetes enne gümnaasiumi peaks olema vene õpilastel võimalik õppida vene keeles	0	3
Ülemineku ärahoidmiseks tuleks pöörduda Euroopa inimõiguste kohtusse	0	2
Eestit ootab ülemineku läbiviimise eest karistus	0	3

Kuigi mitmete uuringute järgi on muukeelsete elanike nõudlus eestikeelsete lasteaedade järele üleminekuperioodi vältel kasvanud (Eestikeelne ... 2011; Masso *et al* 2012) ning venekeelse Delfi kajastuses märgiti sagedamini kui eestikeelse Delfi artiklites, et üleminek võiks toimuda ka venekeelsetes lasteaedades, soovisid venekeelsetesse lasteaedadesse eestikeelset õpet pigem eestikeelse Delfi kommentaatorid. Näiteks: „*arvan, et juba lasteaias tuleks keelt õppida. minu majas näiteks elab kena vene perekond, kelle 5-aastasd poisid saavad eesti keelest aru tänu sellele, et käivad eestikeelses lasteaias.*“ Eestikeelse Delfi kommentaatorite hinnangutes avaldus sagedamini ka negatiivsem hoiak venekeelse hariduse suhtes. Näiteks nõuti, et venekeelne õpe toimuks ainult erakoolides, venekeelsed riigikoolid ja lasteaiaid peaks

kaotama ning ebapiisava eesti keele oskusega õpetajad tuleks vallandada. Erinevused eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite ettepanekutes olid statistiliselt olulised ($p \leq 0.001$).

Seega ilmnes, et sarnaselt eesti- ja venekeelse Delfi artiklitele, domineerisid mõlema väljaande lugejate kommentaarides negatiivsed hinnangud ning pigem vastu- kui pooltargumendid. Siiski osutati positiivsele mõjule eestikeelse Delfi kommentaariumis pisut rohkem ja üleminekuga seotud puudustele veidi vähem kui venekeelses Delfis — just nagu võis märgata ka kajastuse puhul. Mitmete venekeelse Delfi kommentaaride põhjal näis, et osa lugejaid ei tunne ülemineku järele isiklikku vajadust. Mõnikord tõlgendati haridusmuutust vene elanikkonna jaoks koguni allasuruva või vaenulikuna. Samas iseloomustas osa eestikeelse Delfi kommentaare negatiivsem hoiak venekeelse hariduse säilitamise suhtes. Mõnel määral võis sarnaseid tendentse kohata ka eesti- ja venekeelse Delfi artiklites.

5.4.2. Kommentaatorite suhe reformi osalistesse

Eesti- ja venekeelse Delfi artikleid analüüsides märkisin, et kajastuse kõrgperioodil, aastatel 2010-2011, domineerisid allikatena haridus- ja teadusministeerium ning kohalikesse omavalitsustesse kuuluvad poliitikud. Käesolevas alapeatüki esimeses pooles olen võtnud vaatluse alla kitsamalt haridus- ja teadusministri (algul Tõnis Lukase, hiljem Jaak Aaviksoo) kui ülemineku pooldajate kõneisiku ning Tallinna abilinnapea (algul Yana Toomi, hiljem Mihhail Kõlvarti) kui ülemineku kriitikute eestkõneleja. Eeldasin, et kommentaatorite suhtumine üleminekusse võib peegelduda mõnel määral ka selles, mil määral avaldatakse neile isikutele poolehoidu või vastuseisu.

Kontentanalüüsi tulemusel selgus, et kõige vähem nõustuti haridusministri seisukohtadega (vt tabel 8). Venekeelses Delfis olid kommentaatorid ülekaalukalt hoopis ministri vastu. Ühelt poolt on see kooskõlas kommentaatorite negatiivsete hinnangute laia levikuga, mida analüüsisin juba eelmises alapeatükis. Teisalt võib see olla seotud ka muukeelsete elanike vähese usaldusega valitsuse vastu, millele on osutatud näiteks 2011. aasta integratsiooni monitooringus (Lauristin *et al* 2012: 15). Samas Tallinna abilinnapeale avaldati poolehoidu ja vastuseisu ainult eestikeelse Delfi kommentaariumis: kumbagi enam-vähem võrdselt. Miks

venekeelse Delfi kommentaariumis abilinnapeale poolehoidu või vastuseisu ei avaldatud, on raske seletada. Taustteadmisenä viib üksnes lisada, et integratsiooni monitooringu põhjal oli muulaste usaldus kohalike omavalitsuste vastu märksa kõrgem kui valitsuse vastu (Lauristin *et al* 2012: 15).

Tabel 8: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite poolehoid ja vastuseis ülemineku peamistele kõneisikutele (absoluutarvudes)

Kommentaator ...	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
... avaldab üleminekuga seoses poolehoidu haridusministrile	3	0
... avaldab üleminekuga seoses vastuseisu haridusministrile	11	87
... avaldab üleminekuga seoses poolehoidu Tallinna abilinnapeale	17	0
... avaldab üleminekuga seoses vastuseisu Tallinna abilinnapeale	18	0

Lisaks peamistele kõneisikutele antud hinnangutele jälgisin seda, mil moel suhtusid kommentaatorid ülemineku teistesse osalistesse. Nii avaldati näiteks venekeelse Delfi kommentaariumis vastuseisu nendele vene koolijuhtidele või õpetajatele, kes olid nõustunud kiirendatud üleminekuga eestikeelsele õppele (vt tabel 9). Seda tõlgendati justkui vene vähemusele selja pööramisena, näiteks: „Уголовная ответственность Министерству Образование за дачу ВЗЯТОК и директорам, беруших эти взятки, предавая учеников, учителей и родителей.“ („Võtta kriminaalvastutusele haridusministeerium altkäemaksu andmise ja direktorid altkäemaksu võtmise eest, reetes õpilasi, õpetajaid ja lapsevanemaid.“) Seega osa kommentaatoreid näis eeldavat, et Eesti venekeelsete elanikega samasse rühma kuulumiseks on vajalik ühtne hoiak üleminekusse.

Vähesel määral kõneldi nii eesti- kui ka venekeelses Delfis kriitikast üldisemalt. Kui mõned venekeelse Delfi kommentaatorid pidasid kriitikat õigustatuks, oletas osa eestikeelse Delfi kommentaatoreid, et kriitika on Eesti elanike jaoks ebasoodne, sest seda võib õhutada Venemaa. Näiteks: „Vene luure on mõjukaim maailmas, ning nad kulutavad aastas miljardeid kroone mustale mainekujundusele. Asi see siis lasta aeg-ajalt mõnel maineka väljaande ajakirjanikul kremlile sobivaid lugusi avaldada. See on ajakirjandusliku eetikaga

vastuolus, aga mitte kriminaalne, kui ei minda üle teatud piiri. Selliseid ajakirjanikke (sugulashingi) on ka eestis.“

Tabel 9: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite hinnangud ülemineku osalistele

Kommentaator ...	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
... leiab, et kriitika ülemineku suhtes on põhjendatud	0	2
... usub, et ülemineku vastu suunatud kriitikat õhutab Venemaa	2	0
... usub, et ülemineku pooldajad on vähemuses	0	2
... nimetab reeturiteks neid venekeelsete koolide direktoreid/õpetajaid, kes on nõustunud ülemineku kiirendamisega	0	7

Eraldi pööraksin tähelepanu sellele, kuidas kommentaatorid reageerisid venekeelsete õpilaste soovile alustada üleminekuga mõnes varasemas õppeastmes enne gümnaasiumi (vt tabel 10). Venekeelses Delfis leiti kõige sagedamini, et see ei ole tegelikult õpilaste endi soov. Näiteks: „Бред. Покажите мне этих школьников! Страна должна знать своих "героев" в лицо...“ („Jamps. Näidake mulle neid õpilasi! Riik peab tundma oma „kangelasi“ näo järgi ...“)

Tabel 10: Eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatori hinnang venekeelsete õpilaste soovile alustada eestikeelset aineõpet enne gümnaasiumi (absoluutarvudes)

Kommentaatori hinnang	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
See ei ole õpilaste endi soov (vaid nt haridusministeeriumi propaganda)	7	71
Seda soovi ei peaks halvustama	2	3
Õpilaste soov on ebaoluline	1	2
Selline soov on alandlik	0	3
Selline soov on reeturlik	0	2
Vene õpilased peaksid hoopis vene keelt õppima	0	1

Pigem pidasid kommentaatorid kajastuses vahendatud õpilaste soovi haridus- ja teadusministeeriumi propagandaks. Ka analüüsi selles kategoorias näis osa kommentaatoreid

lähtuvat arusaamast, et venekeelsete elanikega ühte rühma kuulumiseks on oluline, et rühma liikmed jagaksid ühiseid hoiakuid.

Eesti keele selgeks õppinud venekeelsete koolide pedagoogide teema pälvis kajastuses aga pigem eestikeelse Delfi kommentaatorite tähelepanu. Nii õpetajatesse kui ka nende tunnustamisse suhtuti valdavalt positiivselt (vt tabel 11). Näiteks: „*Asjalikud inimesed, toetan niisuguseid.*“ Kommentaatorid justkui tõlgendasid eesti keele õppimist kui soovi kuuluda eestikeelsete elanikega ühte rühma ning avaldasid selle üle heameelt.

Tabel 11: Kommentaatori hinnang vene õppekeele koolide õpetajate eesti keele õppimisele ja nende tunnustamisele selle eest

Kommentaatori hinnang	Eestikeelne Delfi	Venekeelne Delfi
Venekeelsete koolide õpetajate tunnustamine on tore	2	0
Venekeelsete koolide õpetajate tunnustamine on kummaline	1	0
Eesti keele selgeks õppinud õpetajad on tublid	14	0

Käesoleva bakalaureusetöö tulemuste osa lõpetuseks võib kokkuvõttes öelda, et ka selles alapeatükis kirjeldatud tendentside põhjal oli venekeelse Delfi kommentaariumis vastuseis üleminekule veidi märgatavam kui eestikeelses Delfis. Samuti võib väita, et see vastuseis laienes haridus- ja teadusministrile kui ülemineku pooldajate eestkõneleajale. Mitmetele teistele ülemineku osalistele antud hinnangud kandsid endas vahel kommentaatorite ootusi, mille järgi peaksid ühte rühma või mõttelisse kooskonda kuuluvad inimesed jagama ühiseid arvamusi. Sellest, kas ülemineku osalised neid ootusi täitsid, sõltus mõnede kommentaatorite suhtumine nendesse isikutesse.

6. Järeldused ja diskussioon

Käesolevas peatükis esitan esmalt uurimisküsimuste järjekorras bakalaureusetöö järeldused ning paigutan seejärel diskussiooni osas uurimuse tulemused töö algul kirjeldatud teoreetilistesse raamidesse.

6.1. Järeldused

Antud uurimuses oli kaks põhiuurimisküsimust. Neist esimeses keskendusin eesti- ja venekeelse Delfi kajastuse muutustele. Teise põhiuurimisküsimuse fookus oli eesti- ja venekeelse Delfi lugejate kommentaarides esinevatel hinnangutel, mis olid seotud ülemineku või selle osalistega. Et neile küsimustele vastata, sõnastan alljärgnevalt bakalaureusetöö järeldused.

Kuivõrd muutus venekeelsete gümnaasiumide eesti õppekeelele ülemineku kajastus aastatel 2007—2011?

Esimesele põhiuurimisküsimusele vastamiseks vaatlesin eesti- ja venekeelse Delfi kajastuse nelja aspekti: kajastuse mahtu, teemasid, domineerivaid allikaid ja hinnanguid. Kõigis neis aspektides toimus uuritava perioodi vältel mitmesuguseid muutusi.

Kajastuse maht suurenes esimest korda märgatavamalt septembris 2007, kui algas vene õppekeelele gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele. Oktoobris järgnes mõningane tagasilangus, kuid juba novembris tõusis artiklite arv endisele tasemele. See võis olla seotud täpse üleminekukava kinnitamisega. Aastavahetuse paiku jõudis kajastus madalseisu ning haridusmuutusest kirjutati vähe. Alles 2010. aasta sügisest hakkas maht taas püsivalt kasvama, saavutades oma tipu aprillis-mais 2011. Ülemineku üha intensiivistuv käsitlemine võis mõnel määral olla seotud riigikogu valimiste eelse kampaaniaperioodiga, kuid valimised toimusid märtsis ning need ei seleta kuu-paari pärast saabunud kõrghetke. Viimane võis olla seotud ka kooliaasta ja ülemineku esialgselt kavandatud lõpuga.

Eesti- ja venekeelse Delfi kajastuse üks olulisemaid temaatilisi pöördeid oli erandite teema aktualiseerumine 2010. aastal. Nimelt soovis osa vene õppekeelega gümnaasiume üleminekuks ajapikendust või luba õpetada aineid eestikeeles väiksemas mahus, kui nägi ette riiklik õppekava. 2011. aastal räägiti eranditest üha rohkem. Paralleelselt erandite teemaga hakati arutlema ka ülemineku üldise olemuse üle. Märkimist väärib ühtlasi koolide reorganiseerimise küsimuse (nt koolide sulgemine, liitmine) kerkimine päevakorda 2010. aastal. Samas leidis teemasid, mida kajastati järjepidevalt kogu uuritud perioodi vältel, näiteks eestikeelsele õppele üleminekut teistes õppeastmetes ning üleminekut kiirendavate ja soodustavate toetuste jagamist. Kokkuvõttes oli mõlemas väljaandes temaatiline mitmekesisus pigem suur. Võrreldes eestikeelse Delfiga kõneldi venekeelses Delfis haridumuutusest aga enam lõimumise ning eestlaste ja venelaste vaheliste suhete kontekstis.

Mis puutub domineerivatesse allikatesse, siis valdava aja uuritavast perioodist, 2007. aastast 2010. aasta sügiseni oli eestikeelse Delfi tavalisim allikas haridus- ja teadusminister või mõni ministeeriumiametnik. Venekeelses Delfis ei suutnud ministeerium nii pikalt juhtpositsioonil püsida: 2008. aastast tõusid samaväärselt või rohkem esile mitmed teised allikad, näiteks venekeelsete gümnaasiumide õpetajad ja riigikogulased. 2010. sügisest alanud kasvu ajal eelistasid ajakirjanikud allikatena poliitikuid teistest oluliselt rohkem. Eestikeelse Delfi kajastuses olid võrdselt esiplaanil haridusministeerium ja kohalikesse omavalitsustesse kuuluvad poliitikud. Venekeelses Delfis suutis ministeerium kajastuse kõrghetkel kõiki teisi allikaid ületada. Venekeelsete gümnaasiumide õpetajate ja õpilaste seisukohad jäid samal ajal pigem tagaplaanile.

Hinnangutes toimunud üks olulisemaid muutusi on näiteks see, kui 2007. aastal pöörati peamiselt tähelepanu haridusmuutust kiirendavatele toetustele, liikus järgmistel aastatel fookus toelt ja ressurssidelt hoopis probleemidele. Seejuures oli probleemikeskne käsitus venekeelses Delfis aastate lõikes ühtlasem, eestikeelses Delfis suurenes see järsult 2010.-2011. aastal. Mõlemas väljaandes viidati peamiselt venekeelsetes gümnaasiumides valitsevale puudusele õpetajate järele, kes valdavad eesti keelt vajalikul tasemel. Seoses erandite teema esile kerkimisega 2010. aastal domineeris venekeelses Delfis alguses hinnang, et üleminekus ei tehta erandeid, kuid 2011. aastal leiti mõlemas väljaandes tihti, et erandeid on ikkagi vaja.

Millised üleminekuga seotud hinnangud domineerisid eesti- ja venekeelse Delfi lugejate kommentaarides?

Sarnaselt eesti- ja venekeelses Delfi kajastuse analüüsis täheldatud tendentsidele, domineerisid ka lugejate kommentaarides pigem negatiivsed hinnangud. Samal ajal oli venekeelsetes kommentaariumis negatiivne hoiak veidi levinum ja ülemineku pooltargumentide hulk tagasihoidlikum kui eestikeelses Delfis. Kokkuvõttes nimetati üleminekuga seotud peamise probleemina venekeelsete gümnaasiumide õpetajate puudulikkust eesti keele oskust ja nende ebapiisavat ettevalmistust. See oli ka artiklites enim mainitud puudus. Samas venekeelse Delfi kommentaarides oli isegi veidi enam esindatud veendumus, et eestikeelse õppega kaasneb vene õpilaste jaoks lisakoormus ning et ülemineku tagajärjel võib halveneda ainetundmine. Mitmetest hinnangutest järeldus, et eriti just osa venekeelse Delfi lugejaid ei tunne ülemineku järele isiklikku vajadust. Isikliku vajaduse puudumine võis omakorda soodustada seda, et mõnikord tõlgendati haridusmuutust vene elanikkonna jaoks koguni allasuruva või vaenulikuna.

Sarnaselt eestikeelse Delfi artiklitega oli samuti eestikeelse Delfi kommentaarides pooltargumendid veidi levinumad: tavaliselt kirjeldasid kommentaatorid üleminekut paratamatusena, millega tuleb leppida, või väitsid, et ka teistes keeltes peale emakeele on võimalik edukalt õppida. Samas venekeelse Delfi kommentaatorite tüüpilisim ettepanek oli, et vene õpilased peaksid õppima siiski vene keeles. See on kooskõlas ülemineku vastuargumentide kategoorias levinud tendentsidega, mille põhjal ei peetud üleminekut enese jaoks kuigi vajalikuks, vaid keskenduti pigem võimalikele negatiivsetele tagajärgedele. Seevastu osa eestikeelse Delfi kommentaatoreid nõudis venekeelsete riigigümnaasiumide ja lasteaedade kaotamist, samuti leiti, et venekeelne õpe võiks toimuda üksnes eraõppeasutustes.

Mõlemas Delfis oldi pigem haridus- ja teadusministri kui ülemineku pooldajate eestkõneleja vastu, kuid venekeelses Delfis oli vastuseis palju levinum kui eestikeelses Delfis. Ühelt poolt võib see peegeldada üldist negatiivset suhtumist üleminekusse, teisalt varasemates uuringutes näidatud muukeelsete elanike usaldamatust Eesti valitsuse vastu (Lauristin *et al* 2012). Tallinna abilinnapea kui ülemineku vastaste kõneisiku poolele või vastu asuti üllatuslikult ainult eestikeelses Delfis. Põhjusi on siinkohal raske välja tuua. Mitmetele teistele ülemineku osalistele antud hinnangud lähtusid mõnikord kommentaatorite ootustest, et nendega samasse

mõttelisse kooskonda kuulumiseks, peavad kooskonna liikmed jagama ühiseid arvamusi. Näiteks kui kommentaariumis olid levinud valdavalt negatiivsed hinnangud, oodati, et kõik kommentaatorid avaldaksid üleminekule pigem vastuseisu.

6.2. Diskussioon

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli ühelt poolt võrrelda eesti- ja venekeelse Delfi kajastuse näitel erinevaid meediaruume haridusmuutuse kommuniqueerijana, teisalt analüüsida kummagi väljaande kommentaatorite individuaalsete arusaamade näitel kahe erineva meediaruumi sisemisi kultuurilis-kommunikatiivseid iseärasusi. Nende eesmärkide täitmiseks tuleb aga empiirilised leiud paigutada töö alguses tutvustatud teoreetilisse ja empiirilisse raamistikku.

Uurimistulemustest ilmnes, et uuritava perioodi vältel (2007—2011) hakkas eesti- ja venekeelses Delfis eestikeelsele õppele ülemineku kajastuse maht märgatavamalt kasvama sügisel 2010, tänu millele vahendati ülemineku erinevate osaliste hinnanguid ja avalikku arutelu üha sagedamini lugejaskonnani. Siiski võib öelda, et kajastus oli suhteliselt valikuline, sest näiteks kõik osalised ei saanud võrdsel määral sõna ning allikatena domineerisid enamikul aastatel poliitikud. Sarnast tendentsi ehk poliitikute ja riigiametnike eelistamist allikatena on täheldatud eestikeelsele õppele ülemineku meediakajastuses ka varasemates uuringutes (Setina 2008).

Empiirilise analüüsi tulemusena võib väita, et arusaamad seoses eestikeelsele õppele üleminekul olid nii artiklites kui ka kommentaarides suhteliselt negatiivsed. Ka varasemates uuringutes on osutatud, et ülemineku meediakajastuses on levinud pigem neutraalne või negatiivne suhtumine haridusmuutusesse (Setina 2008), seetõttu võib öelda, et ajaga pole meediakajastuste meelestatus oluliselt muutunud. Kuna mitmetes uuringutes on leitud, et ülemineku eri sidusrühmade hoiakud ja arusaamad võivad olla suhteliselt erinevad (nt Masso *et al* 2011, Eestikeelne 2011 jt), võib oletada, et meediakajastuses domineerivad eelkõige ülemineku suhtes kriitilisema elanikkonna osa hinnangud. Samas võivad laialt levinud negatiivsed hoiakud näiteks kommentaatorite puhul olla seotud kooskondlike teguritega ehk eesti- ja venekeelse elanikkonna üldiste suhetega, mida on käsitlenud Benedict Anderson (1991). Mõnevõrra paremini tulevad need tegurid esile kommentaarides, kus lugejad on

esitanud ootusi ülemineku osalistele kui kindla keelelise kooskonna liikmetele. Näiteks oli see märgatav venekeelse Delfi kommentaatorite negatiivses suhtumises vene koolijuhtidesse, kes olid nõustunud ülemineku kiirendamisega — kiirendamisega nõustumist polnud lugejad direktoritelt oodanud. Seetõttu on leidnud mõnel määral leidnud kinnitust, et ka elektroonilise meedia areng võib soodustada keeleliste rühmade ühendamist. Samuti võib toetada ühendamist tendents, mida võis märgata peamiselt venekeelses Delfis: osa kommentaatoreid kasutas ülemineku vastuargumendina võrdlusi varasemate perioodidega, näiteks nõukogude ajaga, mil eesti õpilastele oli tagatud eestikeelne õpe. Ühine minevik ja ajalookäsitlus on aga Arjun Appadurai (1996) järgi olulised ühtekuuluvustunde kujundajad.

Eesti- ja venekeelse Delfi kajastuses ja lugejate kommentaarides oli mitmeid erinevusi — kas või kajastuse mahu: venekeelses Delfis oli üleminekuteemalisi artikleid märksa rohkem kui eestikeelses Delfis. Samuti erines sageli kummagi väljaande artiklites ja kommentaarides suhtumine venekeelsesse haridusse: eestikeelses Delfis oli see tavaliselt negatiivne, venekeelses Delfis pigem toetav. Viimane on kooskõlas varasemate uuringutega (nt Vaiss 2009, Masso *et al* 2011, Eestikeelne ... 2011 jt), kus eri sidusrühmad tajusid küll ülemineku instrumentaalset vajadust või haridusmuutuse vajalikkust Eesti riigi jaoks, kuid isiklikku soovi eestikeelse aineõppe järele avaldati pigem vähe. Seega võib näiteks Terhi Rantaneni (2005) käsitluse järgi vaadelda eesti- ja venekeelset Delfit mõnes mõttes kui erinevaid meedia- ja keelemaastikke. Ometi tuleb märkida, et need maastikud pole üksteisest rangelt eraldunud, vaid neil on üsna suur ühine osa. Näiteks on mõlemas väljaandes valitud palju sarnaseid teemasid (nt eestikeelne aineõpe teistes õppeastmetes, ülemineku kiirendamine jne) ja allikaid (nt haridus- ja teadusminister, kohalikesse omavalitsuste kuuluvad poliitikud). Ka üleminekule antud hinnangud olid mõlemas Delfis valdavalt negatiivsed.

Nagu juba korduvalt mainitud, eelistati eesti- ja venekeelses Delfis allikatena enamasti poliitikud ning sarnast tendentsi on täheldatud juba varasemates uurimustes (Setina 2008). See võib aga soodustada võimuideoloogiate domineerimist, olulist meediakajastuse probleemi, millele on osutanud Nick Couldry ja Anna McCarthy (2004). See võib omakorda aidata kaasa teisele suundumusele, mida Couldry ja McCarthy on samuti käsitlenud: meedia võib auditooriumis tekitada ärevust ja juhtida tähelepanu olevikult ning olulistelt teemadelt kõrvale. Viimast tendentsi võis märgata näiteks eesti- ja venekeelse Delfi lugejate kommentaarides. Kommentaatorid väljendasid end sageli emotsionaalselt, mistõttu võisid

nende hinnangud jääda artiklites kajastatud teemadest ja hariduspoliitikast tervikuna kohati kaugeks.

Tuginedes Andy Hargreavesi (2005) haridusmuutuse mitmemõõtmelisele lähenemisele, võib öelda, et eesti- ja venekeelse Delfi kajastustes käsitleti eesti õppekeelele üleminekut peamiselt poliitilise ja strateegilise protsessina, milles on selgelt esile tõstetud kõneisikutena poliitikud. Lugejate kommentaarides keskenduti mõnevõrra rohkem aga haridusmuutuse kultuurilistele aspektidele. Seega võib öelda, et kajastus ja internetikommentaariid esindasid eri pooli: artiklites vahendati sagedamini ametlikku ja veidi formaalsemat diskursust, kommentaarides aga lugejate individuaalseid kultuurilisi arusaamu. Kuna kommentaatorid keskendusid enamasti ülemineku kultuurilisele dimensioonile, võib eeldada, et lugejate arusaamad on mõnel määral seotud nende endi rahvusliku ja kultuurilise taustaga. Fernando Hernández ja Ivor F. Goodsoni (2004) haridusmuutuse sotsiaalgeograafilise lähenemise järgi võimaldaksid rahvuslikud ja kultuurilised erinevused osaliselt selgitada lahknevusi eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite seisukohtades ja kujutlustes. See, et osa venekeelseid kommentaatoreid tajus eesti õppekeelele üleminekut negatiivse ja kohati isegi allasuruvana, võib viidata — tuginedes Sonia Nietole (2005) —, et osa venekeelsest elanikkonnast võib tunnetada end olevat kaitsepositsioonil. Varasemates uuringutes on vene noorte assimileerimise suundumusi tajunud näiteks osa vene gümnaasiumide direktoreid (Jakobson 2009), samuti on elanikkonna küsitlustes viidatud venekeelse elanikkonna üha kasvavale negatiivsele suhtumisele üleminekusse (Eestikeelne ... 2011).

Uurimistulemuste põhjal võib väita, et eesti- ja venekeelse Delfi ülemineku kajastus ja lugude kommenteerimisvõimalus võis soodustada eesti- ja venekeelse Delfi lugejate sotsiaalsete suhete intensiivistumist ehk teisisõnu suundumust, millele on viidanud Anthony Giddens oma „sotsiaalsete suhete venitamise“ terminiga (1990) ja David Harvey (1990) kasutatud „aja ja ruumi kokkusurumise“ mõistega. Mõlema nimetatud autori lähenemistele tuginedes võivad meediakontaktid aidata kaasa sotsiaalsete kokkupuudete sagenemisele: viimast nii vahendatud meediakontaktide vormis ehk tänu võimalusele olla informeeritud eri kõneisikute seisukohtadest, aga ka otsese kommentaariumides toimuvate diskussioonide vormis. Selliselt võib eesti- ja venekeelset Delfit mõista kui lugejate virtuaalseid kogunemispaidu, kus lugejatel on võimalik arutleda ülemineku erinevate aspektide üle ja kujundada haridusmuutusest ühiseid (aga ka erinevaid) arusaamu. Siiski tuleb ka mõõnda, et nimetatud

sotsiaalsete suhete intensiivistumise tendentsid hõlmasid vaid antud meediaväljaandeid ehk eesti- ja venekeelset Delfi jälgijate ning eestikeelsele õppele üleminekuga seotud artiklite lugejaid ja kommenteerijaid.

Kokkuvõttes leidsin empiirilise uuringu põhjal vastused uurimisküsimustele, mis puudutasid eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekuga seotud meediakajastust eesti- ja venekeelses Delfis ning kajastusega seotud kommenteerijate arusaamu. Käesolev töö ei võimaldanud aga keskenduda niivõrd virtuaalse ruumi eripäradele ja eri keeleliste kooskondade toimimismehhanismidele. Seetõttu soovin oma tulevastes uuringutes pühendada rohkem internetikommentaatorite kooskondadele, mida olen põgusalt käsitlenud ka käesolevas töös. Edasist uurimist vääriks näiteks see, kui võrd luuakse kommentaarides rahvuslikke ja keelelisi piire. Samuti võiks analüüsida kommentaariume suhtluspaikadena, näiteks mil määral astuvad kommentaatorid üksteisega dialoogi. Need on muidugi vaid mõned suunad, mille kaudu saaks antud töös alustatud jätkata.

Kokkuvõte

Võttesõnad: meediaruum, haridusmuutus, kakskeelne haridus, vene õppekeelega koolid, üleminek eestikeelsele õppele

Käesoleva bakalaureusetöö esimene eesmärk oli võrrelda eesti- ja venekeelse Delfi näitel, mil määral erineb laad, kuidas erinevates meediaruumides vahendatakse auditooriumini haridusmuutuse temaatikat. Töö teine eesmärk oli analüüsida eesti- ja venekeelse Delfi kommentaatorite individuaalsete arusaamade näitel kahe erineva meediaruumi sisemisi kultuurilis-kommunikatiivseid iseärasusi.

Uurimuse empiiriline materjal koosnes eesti- ja venekeelse Delfi üleminekuteemalistest artiklitest, mis olid avaldatud perioodil 7. juuni 2007—31. august 2011, ning nendele artiklitele lisatud lugejate kommentaaridest. Selliseid eestikeelseid artikleid oli kokku 117 ja venekeelseid 298. Artiklite standardiseeritud kontentanalüüsi läbiviimiseks moodustasin 100 eestikeelsest ja 100 venekeelsest artiklist koosneva valimi. Kommentaaride uurimiseks valisin neist välja kaheksa tõlkeartiklite paari, millel oli 477 eestikeelset ja 902 venekeelset kommentaari.

Analüüsi põhjal selgus, et eesti- ja venekeels Delfi kajastus oli mahukaim 2010. aasta sügisest 2011. aasta suveni. Eriti sel perioodil, aga osaliselt ka varem domineerisid mõlemas väljaandes allikatena poliitikud. Enim said sõna haridus- ja teadusministeerium ning kohalikesse omavalitsustesse kuuluvad poliitikud. Venekeelsete gümnaasiumide direktorite, õpetajate, õpilaste ja lapsevanemate arvamus jäi kajastuses sageli tähelepanuta.

Mõlemas väljaande artiklites ja lugejate kommentaarides osutati eeskätt üleminekuga seotud probleemidele, positiivsest mõjust räägiti vähem. Seejuures olid venekeelses Delfis negatiivsed hoiakud enam levinud kui eestikeelses Delfis. Põhilise kitsaskohana nähti nii kajastuses kui internetikommentaaries eesti keelt valdavate õpetajate puudust. Ka venekeelse Delfi kommentaatorite tugev vastuseis haridus- ja teadusministrile kui ülemineku pooldajate eestkõnelejale andis kaudselt aimu eelkõige muukeelsete lugejate negatiivsest suhtumisest üleminekusse.

Mitmetelt teistelt haridusmuutuse osalistelt ootasid aga kommentaatorid kindla keelise kooskonna enamuse seiskohtadega nõustumist. Nende ootuste täitmise või täitmata jätmise põhjal tehti järeldusi selle kohta, kas ülemineku osalised soovivad kuuluda sellesse kooskonda või mitte. Näiteks kui mõned venekeelsete gümnaasiumide direktorid olid nõustunud ülemineku kiirendamisega, tõlgendati seda venekeelses Delfis mõnikord selja pööramisena venekeelsetele õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele ehk laiemalt oma kooskonnale.

Kokkuvõttes tuleb mainida, et kuigi eesti- ja venekeelse Delfi kui kahe erineva keele- ja meediaruumi vahel oli küll mitmesuguseid erinevusi, oli neil samuti küllalt suur ühisosa.

Summary

The Transition of Russian-language Secondary Schools to Estonian-language Tuition in Estonian and Russian Delfi 2007—2012

Keywords: *mediaspace, educational change, bilingual education, Russian-language schools, transition to Estonian-language tuition*

The purpose of this bachelor's thesis was:

- to compare the manner of how the topic of educational change was mediated in different mediaspaces, based on the example of Estonian and Russian Delfi;
- to analyse the inner cultural-communicative specialities of two different mediaspaces, based on the example of the individual understandings of internet commentators in Estonian and Russian Delfi.

The empirical material consisted of articles and internet comments published both in the Estonian-language and Russian-language news site Delfi. All articles and comments were published between 7 June 2007 and 31 August 2011, and they were focused on the transition of Russian-language schools to Estonian-language tuition. 117 articles in Estonian and 298 articles in Russian met those criteria. I picked 100 articles from Estonian Delfi and 100 articles from Russian Delfi to form a sample for a standardised content analysis. However, I narrowed the sample even more to analyse the internet comments. I chose eight pairs of translated articles, which had 477 comments in Estonian and 902 comments in Russian.

According to the results, the coverage of Estonian and Russian Delfi was the bulkiest from autumn 2010 to summer 2011. During this period particularly, but also in some instances before, politicians dominated as the main sources in both news sites. The Ministry of Education and Research, and local government politicians expressed their standpoints the most. At the same time, the opinions of Russian-language secondary school headmasters, teachers, students, and parents often remained overlooked.

Both in the articles, and in the internet comments, problems were discussed more often than advantages in connection with the transition. Furthermore, negative opinions were a little bit more common in Russian Delfi than in Estonian Delfi. The shortage of Russian-language secondary school teachers with sufficient Estonian language skills was seen as the main issue. The strong opposition to the Minister of Education and Research among Russian-language Delfi's commentators also indirectly pointed to negativity towards the transition.

Commentators expected from many other participants of the educational change to adopt the standpoints of some certain lingual community's majority. Based on the fulfilment of those expectations, commentators sometimes concluded, whether those participants wanted to belong to that community or not. For example, when some Russian-language secondary school headmasters had agreed to accelerate the transition, it was interpreted, in some instances, as if the headmasters had turned their back on Russian students, teachers, and parents, or to their community in general.

To sum up, although, there were various differences between Estonian and Russian Delfi, the two mediaspaces were not strictly separated, but they also had many similarities both in their media coverage and internet comments.

Kasutatud kirjandus

- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities*. London, New York: Verso.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe, IL: Free Press.
- Couldry, N. & A. McCarthy. (2004). Introduction: Orientations: mapping MediaSpace. N. Couldry & A. McCarthy (toim.). *MediaSpace: Place, Scale and Culture in a Media Age*. London, New York: Routledge, 1–18.
- *Delfi uudisteportaal*, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://www.delfi.ee/misc/contact.php>.
- Djackova, S. (2011). Läti esialgsed kogemused. M. Lauristin (toim.). *Eesti inimarengu aruanne 2010/2011*. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, 132-133.
- *Eestikeelne aineõpe vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastmes: mitte-eestlaste teadlikkus ja suhtumine ning seda mõjutavad tegurid*. (2008). TNS Emor, Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7217>.
- *Eestikeelne aineõpe vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastmes: mitte-eestlaste teadlikkus ja suhtumine ning seda mõjutavad tegurid*. (2011). TNS Emor, Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11491>.
- *Eesti lõimumiskava 2008—2013*. (2008). Kultuuriministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Loimumiskava_2008_2013.pdf.
- *Ekspress Grupi kodulehekül*, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://www.egrupp.ee/ettevotted/delfi-grupp>.

- Gümnaasiumi riiklik õppekava (28.01.2010) RT I 2010, 6, 21. URL (kasutatud jaanuar 2012) <https://www.riigiteataja.ee/akt/13272925>.
- Hargreaves, A. (2005). Introduction: Pushing the Boundaries of Educational Change. A. Hargreaves (toim.). *Extending Educational Change: International Handbook of Educational Change*. Dordrecht: Springer, 1—16.
- Jakobson, V. (2009). *Vene õppekeelega kooli juht üleminekul eestikeelsele õppele: vajadused, ootused, hoiakud*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012) http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=827114/Jakobson_ARUANNE_2008_koolijuhtide+kysitus.pdf.
- Hernández, F. & I. F. Goodson. (2004). Social Geographies of Educational Change: Drawing a Map for Curious and Dissatisfied Travellers. F. Hernández & I. F. Goodson (toim.). *Social Geographies of Educational Change*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publisher, xi–xxi.
- Kello, K. (2008). *Projekti „Vene laps venekeelse üldhariduskooli eestikeelses õppes” raames 2008. aastal toimunud fookusgruppide analüüs*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012) http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=827115/Kello_ARUANNE_2008_fookusgrupid.pdf.
- Kirss, L. & T. Vihalemm. (2008). *RIP 2008-2013: Vajadus ja teostatavusuuringu lõpparuanne: II osa: Hariduslik integratsioon*. Tartu: PRAXIS, Tartu Ülikool.
- Lauristin, M. & M. Uus & K. Seppel. (2012b). Kodakondsus, kodanikuühiskond ja rahvussuhted. M. Lauristin et al (toim.). *Integratsiooni monitooring 2011*. Kultuuriministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012) http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Integratsiooni_monitooring_2011.pdf.

- Lauristin, M. & T. Vihalemm & L. Kirss & A. Masso *et al.* (2012a). Järeldused ja soovitused. M. Lauristin *et al* (toim.). *Integratsiooni monitooring 2011*. Kultuuriministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Integratsiooni_monitooring_2011.pdf
- Masso, A. (2010). *Vene õppekeelega koolide abiturientide eesti keele oskuse kujunemine*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012)
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=864827/Masso_2008_Abiturientide+kysitluse+aruanne_01.09.pdf.
- Masso, A. & K. Kello (2010). *Vene õppekeelega koolide valmisolek eestikeelsele gümnaasiumiõppele üleminekuks*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012)
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=827105/Masso_Kello_ARUANNE_2009_KYSITLUSED_07.10.pdf.
- Masso, A. & K. Kello & V. Jakobson. (2011). *Uurimisprojekti "Vene laps venekeelse üldhariduskooli eestikeelses õppes" koondaruande tööversioon*. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=1023635/Koondaruande_vaheversioon_06.06.11.pdf.
- Masso, A. & K. Kello & V. Jakobson. (2012). *Ekspertide arvamused ja kogemused seoses riigikeele ja riigikeelse õppega*. Tartu: Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus.
- Masso, A. & L. Kirss & T. Kriger. (2012). Haridus ja noored. Lauristin *et al* (toim.). *Integratsiooni monitooring 2011*. Kultuuriministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud mai 2012)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Integratsiooni_monitooring_2011.pdf.

- Miller, L. (2005). Redefining Teachers, Reculturing Schools: Connections, Commitments and Challenges. Hargreaves, A. (toim.). *Extending Educational Change: International Handbook of Educational Change*. Dordrecht: Springer, 249—263.
- Moores, S. (2004). The doubling of place: electronic media, time-space arrangements and social relationships. N. Couldry & A. McCarthy (toim.). *MediaSpace: Place, Scale and Culture in a Media Age*. London, New York: Routledge, 21—36.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guidebook*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.
- Nieto, S. (2005). Cultural Difference and Educational Change in a Sociopolitical Context. A. Hargreaves (toim.). *Extending Educational Change: International Handbook of Educational Change*. Dordrecht: Springer, 249—263.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (15.09.1993) RT I 1993, 63, 892; viimati muudetud 17.06.2009, nr 517. URL (kasutatud jaanuar 2012) <https://www.riigiteataja.ee/akt/28542>.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 52 muutmise seadus (10.09.1997) RT I 1997, 69, 1111. URL (kasutatud jaanuar 2012) <https://www.riigiteataja.ee/akt/73991>.
- Rannut, M. & Ü. Rannut. (2010). Russification of Non-Estonian Pupils in Tallinn. H. Metslang *et al* (toim.). *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 6*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 243—259.
- Rantanen, T. (2005). *The Media and Globalization*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.

- Riffe, D. & S. Lacy & F. G. Fico. (1998). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Setina, J. (2008). *Vene õppekeelega koolide eestikeelsele õppele ülemineku kajastamisest Eesti vene- ja eestikeelsetes ajalehtedes aastal 2007*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, URL (kasutatud jaanuar 2012)
http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/bitstream/handle/10062/15723/Baktoo_Setina.pdf?sequence=1.
- *TNSMetrixi igapäevane veebilehtede külastatavuse statistika*. (2007—2011). TNS Emori kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://tnsmetrix.emor.ee/Default.aspx>.
- Vabariigi Valitsuse 25. jaanuari 2002. a määruse nr 56 “Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava” muutmine (07.06.2007) RT I 2007, 40, 294. URL (kasutatud jaanuar 2012) <https://www.riigiteataja.ee/akt/12840557>.
- Vabariigi Valitsuse 25. jaanuari 2002. a määruse nr 56 „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava” muutmine (23.11.2007) RT I 2007, 61, 392. URL (kasutatud jaanuar 2012) <https://www.riigiteataja.ee/akt/12886780>.
- Vaiss, N. (2009). Vene õppekeelega põhikooli õpilaste ja õpetajate hoiakud eestikeelse aineõppe suhtes vahetult enne 2007. aasta gümnaasiumireformi algust. H. Metslang *et al* (toim.). *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 5*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 287—301.
- *Vene õppekeelega munitsipaal- ja riigikoolide gümnaasiumiastme eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava aastateks 2007—2012*. (2007). Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül, URL (kasutatud jaanuar 2012)
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11041>.

- Vetik, R. (2010). *Uuringu „Eesti lõimumiskava eesmärkide saavutamise monitooring 2010“ kokkuvõte*. Kultuuriministeeriumi kodulehekülg, URL (kasutatud jaanuar 2012) http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/ELK_monitooring_2010_kokkuvõtte.pdf.
- *Üldhariduskoolid 2010/2011 õppeaastal, õpilaste arv õppeasutuses kokku*. (2010). Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekülg, URL (kasutatud jaanuar 2012) <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11052>.

Lisa 1. Artiklite kodeerimisjuhend

A) Artikli üldtunnused

A1) Järjekorranumber

A2) Portaal

1. Delfi
2. RusDelfi

A3) Pealkiri (välja kirjutatuna)

A4) Ilmumiskuupäev (kujul: dd.mm.yyyy)

A5) Autor

Ajakirjanik/toimetus

1. Delfi/RusDelfi reporter
2. Delfi/RusDelfi toimetus
3. muu Eesti portaali/väljaande/saate ajakirjanik
4. muu Eesti portaali/väljaande/saate toimetus

Poliitik

5. haridusminister
6. riigikogulane
7. kohalikku omavalitsusse kuuluv poliitik
8. võimuinstitutsioonidesse mittekuuluv poliitik (nt üksiküritaja; võimuta partei liige; parlamendierakonna liige, kes pole osutunud valituks; vm)

Venekeelse kooli direktor

9. vene õppekeelela gümnaasiumi direktor
10. eraldi eesti- ja venekeelse osaga gümnaasiumi direktor

Venekeelse kooli õpetaja

11. vene õppekeelela gümnaasiumi õpetaja

Terve koolipere

12. vene õppekeelela gümnaasiumi õpetajate, õpilaste ja õpilaste vanemate ühine autorsus

Vene noorte- või õpilasorganisatsioon

13. peamiselt vene noortest/õpilastest koosnev organisatsioon või selle liige

Muu vene vähemust esindav organisatsioon

14. venekeelse hariduse eest seisev ühendus või selle liige (nt Vene Kool Eestis)
15. vähemusrahvusi esindav organisatsioon või selle liige (nt Eestimaa Vähemusrahvuste Esindajate Koda)

Ametnik

16. keeleinspektsiooni peadirektor

Teadlane

17. teadlane

A6) Päritolu (artiklile lisatud viidete põhjal)

1. Delfi/RusDelfi omalugu
2. refereeritud/tõlgitud Delfist/RusDelfist
3. avaldatud muutmata/refereeritud/tõlgitud mõnest muust eestikeelsest portaalist/väljaandest/uudisteagentuurist
4. avaldatud muutmata/refereeritud/tõlgitud mõnest muust Eesti venekeelsest portaalist/väljaandest/uudisteagentuurist
5. refereeritud/tõlgitud Eesti telekanali eestikeelsest saatest
6. refereeritud/tõlgitud Läti telekanali venekeelsest saatest (nt PBK „Eesti uudised“ vm)
7. avaldatud muutmata/refereeritud/tõlgitud dokumendist (nt valitsusliidu programmist vm)

A7) Rubriik

1. „Eesti“
2. „Arvamus“
3. „Kultuurileht“
4. „Eesti elu“
5. „Noorte hääl“
6. „Новости Эстонии“
7. „Мнение“

8. „Пресса“
9. „Видеосюжеты“

A8) Žanr

1. uudis
2. arvamuslugu
3. kommentaar
4. intervjuu
5. reportaaž
6. probleemlugu
7. dokument
8. segažanr (tekst koosneb osadest, mis on tunnuslikud eri žanridele, nt on liidetud kommentaar ja intervjuu vm)

B) Teema

B1) Põhiteema

1. vene õppekeelega gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele üldiselt
2. erandid eestikeelsele õppele üleminekus
3. vene õppekeelega koolides töötavate õpetajate eesti keele oskus
4. üleminekut kiirendavad ja soodustavad riiklikud toetused
5. vene õppekeelega koolides töötavatele õpetajatele suunatud tugi- ja õppeprogrammid
6. õppematerjalid
7. haridusmuutusega seotud rahvusvaheline surve ja selle järelkaja
8. eestikeelsele õppele üleminek teistes õppeastmetes ja -vormides
9. keelekümblus
10. eestikeelne õpe laiemalt
11. venekeelne kõrgharidus
12. venekeelne haridus laiemalt
13. koolide reorganiseerimine (kaotamine, liitmine, õppevormi muutmine vm)
14. uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, uus õppekava
15. muu haridusteema
16. lõimumine

17. eesti- ja venekeelse elanikkonna suhted ja vastuolud (nt erineva inforuumi, vene vähemuse poliitilise esindatuse, diskrimineerimise ja keelepoliitika teemad)
18. parlamendivalimised, uus valitsus
19. kohalike omavalitsuste valimised
20. väärinfo levitamine
21. lugejate küsimused
22. Teise maailmasõja teemaline meeleavaldus
23. uus ajalooraamat

C) Autori hinnangud ja sõnumid (väited, mis on selgesti käsitletavad autori enda omadena või millel puudub allikaviide. Iga tunnuse puhul võib sama artikli juurde märkida mitu sobivat vastusevarianti. *Erand: arvamust loo või kommentaari autor ei pea olema erapooletu ega neutraalne ning tekst võib sisaldada retoorilisi võtteid rohkem kui teistes žanrides. Seetõttu käsitleda arvamustlugudes ja kommentaarides autori seisukohtadena ka neid väiteid, mis on omistatud mõnele allikale, kuid mis on kooskõlas autori üldise arvamusega*)

C1) Ülemineku üldine olemus

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek eestikeelsele õppele on vajalik, loomulik või mõistlik.
2. Üleminek on mõttetu, ebavajalik.
3. Üleminek pole võimalik.
4. Üleminek on järkjärguline.
5. Üleminek oli ammu ette teada.
6. Üleminek ei olnud ammu ette teada.
7. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes lasteaedades.
8. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes algkoolides.
9. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes põhikoolides.
10. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes kutsekoolides.
11. Venekeelsed lapsed ei peaks enne gümnaasiumi õppima eesti keeles.
12. Üleminek on eranditeta, seda ei lükata edasi.
13. Tuleks teha erandeid, üleminekut peaks edasi lükkama.
14. Koolide reorganiseerimine (kaotamine, liitmine vm) soodustab üleminekut, tõstab hariduse taset.

C2) Koolide valmisolek üleminekuks

0. Hinnang puudub.
1. Vene õppekeelela gümnaasiumid on eestikeelsele õppele üleminekuks valmis.
2. Koolide valmisolek on erinev.
3. Koolid ei ole üleminekuks valmis.

C3) Ülemineku kulg

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek kulgeb sujuvalt, edukalt või eesmärgipäraselt.
2. Paljud koolid on eestikeelsele õppele üleminekut kiirendanud.
3. Üleminekul olulisi takistusi pole.
4. Üleminekul on takistusi.
5. Takistused on võimalik ületada.
6. Rahvusvaheline surve ei mõjuta ülemineku kulgu.

C4) Ülemineku vastuvõtt

0. Hinnang puudub.
1. Autor on ise ülemineku poolt.
2. Autor ütleb, et ta pole ülemineku vastu, kuid ei maini, et ta oleks ülemineku poolt.
3. Autor on ülemineku vastu.
4. Enamik Eestis elavaid venelasi, enamik venekeelseid koole, õpetajaid jt on ülemineku poolt.
5. Ülemineku mõningate aspektide suhtes esineb vastuseisu.
6. Vene vähemus on ülemineku vastu.
7. Venekeelne elanikkond, venekeelsed õpetajad, õpilased jt on ülemineku tõttu hirmul.

C5) Üleminek ja kaasamine (kuivõrd on haridusmuutuse juhid ja plaanijad kohtunud ja pidanud nõu gruppidega, keda üleminek enim puudutab, ning võtnud arvesse nende ettepanekuid)

0. Hinnang puudub.
1. Ministeerium kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.
2. Ministeerium ei ole kaasanud haridusmuutuse osalisi.

3. Kohalik omavalitsus kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.
4. Kohalik omavalitsus ei ole kaasanud haridusmuutuse osalisi.
5. Kool kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.

C6) Tugi ja ressursid üleminekuks

0. Hinnang puudub.
1. Haridus- ja teadusministeerium toetab eestikeelsele õppele üleminekut.
2. Haridus- ja teadusministeerium toetab kiirendatud üleminekut eestikeelsele õppele.
3. Tudengeid, kes lähevad Ida-Virumaale õpetajaks, toetatakse stipendiumiga.
4. Venekeelsete koolide õpetajad saavad lisatasu.
5. Venekeelsete koolide õpetajad saavad või on saanud ümberõpet ning osalevad või on osalenud koolitustel.
6. Õpetajate ümberõpe on kasutu või seda pole tagatud neile piisavas mahus.
7. Venekeelsete koolide õpetajatele pakutakse nõustamist.
8. Üleminekuks on tagatud vajalikud õppematerjalid.
9. Õppematerjalidest on puudus.

C7) Ülemineku positiivsele mõjule osutavad hinnangud ja vastuväited neile

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek tagab venekeelsetele õpilastele paremad võimalused tööturul ja kõrgharidusmaastikul.
2. Üleminek ei taga venekeelsetele õpilastele paremat konkurentsivõimet.
3. Üleminek tagab venekeelsetele õpilastele parema eesti keele oskuse.
4. Üleminek tagab venekeelsetele õpetajatele parema eesti keele oskuse.
5. Üleminek tagab ühtse ja tugeva haridussüsteemi.
6. Üleminek soodustab lõimumist, tagab ühtse ja turvalise ühiskonna.

C8) Üleminekuga seotud probleemidele osutavad hinnangud ja vastuväited neile

0. Hinnang puudub.
1. Vene õppekeelega koolides on puudus vajalikul tasemel eesti keelt oskavatest õpetajatest.
2. Venekeelsete õpilaste eesti keele oskus pole üleminekuks piisav.
3. Üleminekuga kaasneb õpetajatele täiendav koormus ja pinged.

4. Üleminekuga kaasneb õpilastele täiendav koormus ja pinge.
5. Ülemineku tagajärjel halveneb õpilaste ainetundmine.
6. Ülemineku tagajärjel õpilaste ainetundmine ei halvene.
7. Reform ohustab vene vähemuse emakeele ja kultuuri säilimist.
8. Eestikeelsele õppele üleminek on üks assimileerimise vorme, sisult eestistamine (võrreldav 19. sajandi lõpu venestamispoliitikaga).
9. Reform diskrimineerib venekeelset elanikkonda.
10. Ülemineku tagajärjel suureneb venekeelse elanikkonna väljaränne.
11. Levitatakse valeinfot või propagandat.
12. Õhutatakse vaenu.
13. Kuigi koolid kinnitavad, et nad lähevad üle eestikeelsele õppele, ei tee nad seda tegelikult.

C9) Venekeelne haridus

0. Hinnang puudub.
1. Venekeelsetel õpilastel on kõige parem õppida oma emakeeles.
2. Vene vähemusel on õigus emakeelsele haridusele.
3. Vene vähemusel puudub õigus emakeelsele õppele.
4. Venekeelse hariduse tase on madal.
5. Venekeelne õpe pole üheski teises keeles toimuvast õppesistemist halvem.
6. Vene õppekeelega koolide õpilaste arv on väike ja see kahaneb.
7. Vene õppekeelega gümnaasiumide õpilaste eesti keele oskus on lõpetamise järel puudulik.
8. Vene õpilased ei jää pärast lõpetamist Eestisse.
9. Vene õppekeelega koolid ja sealsed õpetajad on nõukoguliku mentaliteedi ja vene rahvosluse kandjad.

C10) Vene vähemus ja eesti keele oskus

0. Hinnang puudub.
1. Eesti keele oskus on vene vähemuse jaoks oluline.
2. Venelased ei taha eesti keelt õppida.

D) Allika hinnangud ja sõnumid (Iga tunnuse puhul, v.a D1, võib märkida sama artikli juurde mitu sobivat vastusevarianti. Erand: *arvamustlugude ja kommentaaride juurde märkida kõigi D-ploki tunnuste vastuseks alati 0*)

D1) Allikas

0. allikas puudub (märkida samuti sel juhul, kui kõigi ülejäänud D-ploki tunnuste vastus on 0)

Poliitik, ministeeriumiametnik

1. haridus- ja teadusminister, haridus- ja teadusministeeriumi ametnik või üldsõnaliselt haridus- ja teadusministeerium
2. Eesti valitsus tervikuna või konkreetne minister (v.a haridus- ja teadusminister)
3. riigikogulane
4. europarlamenti saadik
5. kohaliku omavalitsusse kuuluv poliitik
6. võimuinstitutsioonidesse mittekuuluv poliitik (nt üksiküritaja; võimuta partei liige; parlamendierakonna liige, kes pole osutunud valituks; vm)

Vene õppekeele kooli pere

7. vene õppekeele gümnaasiumi direktor
8. vene õppekeele gümnaasiumi hoolekogu või selle liige
9. vene õppekeele gümnaasiumi õpetaja
10. vene õpilane
11. vene lapsevanem

Muu haridustöötaja

12. kõrgkooli rektor või allüksuse juht (nt TÜ Narva kolledži direktori kt)
13. eestikeelse gümnaasiumi direktor
14. eestikeelse gümnaasiumi õpetaja
15. välismaa õpetaja
16. õppematerjali autor

Ajakirjanik, meedia

17. Eesti väljaanne/portaal
18. Eesti telekanali eestikeelne saade
19. välismaa ajakirjanik
20. välismaa portaal/väljaanne

Organisatsioon, ühendus, koostöövõrgustik

21. peamiselt vene noortest/õpilastest koosnev organisatsioon või selle liige (nt Avatud Vabariik, Õpilasesinduste Assamblee vm)
22. integratsiooni ja eestikeelsele õppele üleminekut toetav organisatsioon või selle esindaja (nt Avatud Eesti Fond, MISA vm)
23. valitsusväliste organisatsioonide koostöövõrgustik (nt Eesti Koostöö Kogu)
24. venekeelse hariduse eest seisev ühendus või selle liige (nt Vene Kool Eestis)
25. vene rahvuslaste rühmitus (nt Õine Vahtkond)

Välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni esindaja

26. Vene suursaadik
27. OSCE rahvusvähemuste volinik

Ametnik, ametiasutus

28. haridusamet või selle töötaja
29. kaitsepolitsei komissar
30. keeleinspektsiooni peadirektor

Teadlane

31. teadlane

Uuring, andmebaas

32. andmebaas
33. küsitlus/uuring

Muu allikas

34. kultuuritegelane
35. lugeja
36. anonüümne allikas

D2) Ülemineku üldine olemus

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek eestikeelsele õppele on vajalik, loomulik või mõistlik.
2. Üleminek on mõttetu, ebavajalik.
3. Üleminek pole võimalik.
4. Üleminek on järkjärguline.
5. Üleminek oli ammu ette teada.
6. Üleminek ei olnud ammu ette teada.

7. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes lasteaedades.
8. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes algkoolides.
9. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes põhikoolides.
10. Eestikeelset õpet peaks rakendama ka venekeelsetes kutsekoolides.
11. Venekeelsed lapsed ei peaks enne gümnaasiumi õppima eesti keeles.
12. Üleminek on eranditeta, seda ei lükata edasi.
13. Tuleks teha erandeid, üleminekut peaks edasi lükkama.
14. Koolide reorganiseerimine (kaotamine, liitmine vm) soodustab üleminekut, tõstab hariduse taset.

D3) Koolide valmisolek üleminekuks

0. Hinnang puudub.
1. Vene õppekeelele gümnaasiumid on eestikeelsele õppele üleminekuks valmis.
2. Koolide valmisolek on erinev.
3. Koolid ei ole üleminekuks valmis.

D4) Ülemineku kulg

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek kulgeb sujuvalt, edukalt või eesmärgipäraselt.
2. Paljud koolid on eestikeelsele õppele üleminekut kiirendanud.
3. Üleminekul olulisi takistusi pole.
4. Üleminekul on takistusi.
5. Takistused on võimalik ületada.
6. Rahvusvaheline surve ei mõjuta ülemineku kulgu.

D5) Ülemineku vastuvõtt

0. Hinnang puudub.
1. Allikas on ise ülemineku poolt.
2. Allikas ütleb, et ta pole ülemineku vastu, kuid ei maini, et ta oleks ülemineku poolt.
3. Allikas on ülemineku vastu.
4. Enamik Eestis elavaid venelasi, enamik venekeelseid koole, õpetajaid jt on ülemineku poolt.
5. Ülemineku mõningate aspektide suhtes esineb vastuseisu.

6. Vene vähemus on ülemineku vastu.
7. Venekeelne elanikkond, venekeelsed õpetajad, õpilased jt on ülemineku tõttu hirmul.

D6) Üleminek ja kaasamine (kuivõrd on haridusmuutuse juhid ja plaanijad kohtunud ja pidanud nõu gruppidega, keda üleminek enim puudutab, ning võtnud arvesse nende ettepanekuid)

0. Hinnang puudub.
1. Ministeerium kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.
2. Ministeerium ei ole kaasanud haridusmuutuse osalisi.
3. Kohalik omavalitsus kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.
4. Kohalik omavalitsus ei ole kaasanud haridusmuutuse osalisi.
5. Kool kaasab või on kaasanud haridusmuutuse osalisi.

D7) Tugi ja ressursid üleminekuks

0. Hinnang puudub.
1. Haridus- ja teadusministeerium toetab eestikeelsele õppele üleminekut.
2. Haridus- ja teadusministeerium toetab kiirendatud üleminekut eestikeelsele õppele.
3. Tudengeid, kes lähevad Ida-Virumaale õpetajaks, toetatakse stipendiumiga.
4. Venekeelsete koolide õpetajad saavad lisatasu.
5. Venekeelsete koolide õpetajad saavad või on saanud ümberõpet ning osalevad või on osalenud koolitustel.
6. Õpetajate ümberõpe on kasutu või seda pole tagatud neile piisavas mahus.
7. Venekeelsete koolide õpetajatele pakutakse nõustamist.
8. Üleminekuks on tagatud vajalikud õppematerjalid.
9. Õppematerjalidest on puudus.

D8) Ülemineku positiivsele mõjule osutavad hinnangud ja vastuväited neile

0. Hinnang puudub.
1. Üleminek tagab venekeelsetele õpilastele paremad võimalused tööturul ja kõrgharidusmaastikul.
2. Üleminek ei taga venekeelsetele õpilastele paremat konkurentsivõimet.
3. Üleminek tagab venekeelsetele õpilastele parema eesti keele oskuse.
4. Üleminek tagab venekeelsetele õpetajatele parema eesti keele oskuse.

5. Üleminek tagab ühtse ja tugeva haridussüsteemi.
6. Üleminek soodustab lõimumist, tagab ühtse ja turvalise ühiskonna.

D9) Üleminekuga seotud probleemidele osutavad hinnangud ja vastuväited neile

0. Hinnang puudub.
1. Vene õppekeelega koolides on puudus vajalikul tasemel eesti keelt oskavatest õpetajatest.
2. Venekeelsete õpilaste eesti keele oskus pole üleminekuks piisav.
3. Üleminekuga kaasneb õpetajatele täiendav koormus ja pinge.
4. Üleminekuga kaasneb õpilastele täiendav koormus ja pinge.
5. Ülemineku tagajärjel halveneb õpilaste ainetundmine.
6. Ülemineku tagajärjel õpilaste ainetundmine ei halvene.
7. Reform ohustab vene vähemuse emakeele ja kultuuri säilimist.
8. Eestikeelsele õppele üleminek on üks assimileerimise vorme, sisult eestistamine (võrreldav 19. sajandi lõpu venestamispoliitikaga).
9. Reform diskrimineerib venekeelset elanikkonda.
10. Ülemineku tagajärjel suureneb venekeelse elanikkonna väljaränne.
11. Levitatakse valeinfot või propagandat.
12. Õhutatakse vaenu.
13. Kuigi koolid kinnitavad, et nad lähevad üle eestikeelsele õppele, ei tee nad seda tegelikult.

D10) Venekeelne haridus

0. Hinnang puudub.
1. Venekeelsetel õpilastel on kõige parem õppida oma emakeeles.
2. Vene vähemusel on õigus emakeelsele haridusele.
3. Vene vähemusel puudub õigus emakeelsele õppele.
4. Venekeelse hariduse tase on madal.
5. Venekeelne õpe pole üheski teises keeles toimuvast õppes halvem.
6. Vene õppekeelega koolide õpilaste arv on väike ja see kahaneb.
7. Vene õppekeelega gümnaasiumide õpilaste eesti keele oskus on lõpetamise järel puudulik.
8. Vene õpilased ei jää pärast lõpetamist Eestisse.

9. Vene õppekeelega koolid ja sealsed õpetajad on nõukoguliku mentaliteedi ja vene rahvusluse kandjad.

D11) Vene vähemus ja eesti keele oskus

0. Hinnang puudub.
1. Eesti keele oskus on vene vähemuse jaoks oluline.
2. Venelased ei taha eesti keelt õppida.

Lisa 2. Internetikommentaaride kodeerimisjuhend

A) Üldtunnused

A1) Artikli pealkiri (välja kirjutatuna)

A2) Portaal:

1. eestikeelne Delfi,
2. venekeelne Delfi.

A3) Kommentaari järjekorranumber

A4) Kommentaatori nimi (välja kirjutatuna)

A5) Kuupäev, kellaaeg (kujul DD.MM.YYYY, hh:mm)

B) Venekeelsete gümnaasiumide reform

B1) Kommentaator on ülemineku:

1. poolt,
2. vastu.
0. Kommentaator ei väljenda otse, kas ta on poolt või vastu.

B2) Kommentaator väidab, et eestikeelsele õppele üleminek on:

1. õige;
2. osaline;
3. põhjendamatult;
4. puudustega;
5. lühinägelik;
6. marurahvuslik;
7. sunniviisiline, jõuline;
8. absurdne (sest venelane peab õpetama teisi venelasi võõrkeeles);

9. venelaste assimileerimine;
10. venelaste jaoks ahistav;
11. vastuolus põhiseadusega;
12. kättemaks venelastele;
13. vajalik ainult eestlastele.
0. Kommentaator ei anna üleminekule hinnanguid.

B3) Kommentaator mainib üleminekuga seoses järgmisi pooltargumente:

1. üleminek ei mõjuta ainetundmist;
2. üleminek soodustab ülikooli astumist;
3. mujal pole ka muukeelseid riigikooli;
4. üleminek ei kahjusta vene laste psüühikat;
5. vene koolidel pole üleminekust pääsu;
6. üleminekuks ettevalmistus on piisav (nt vene õpetajate eesti keele kursused);
7. võõrkeeles on võimalik edukalt õppida;
8. muulasel peabki olema raske.
0. Kommentaator ei maini pooltargumente.

B4) Kommentaator mainib üleminekuga seoses järgmisi vastuargumente:

1. eestikeelne õpe on liiga raske, kannatab ainetundmine;
2. vene keele oskus kannatab;
3. eksperiment laste psüühikaga;
4. venekeelsete koolide õpetajad on ülemineku vastu;
5. ülemineku abil hävitatakse venekeelne haridus;
6. pole suudetud tagada vene koolide õpetajate piisav eesti keele oskus;
7. Eesti esimesel iseseisvusajal ei asunud kooli eestistama;
8. Vene tsaarid avasid eestikeelsed koolid;
9. nõukogude ajal oli eestikeelne haridus tagatud;
10. ülemineku eesmärgiks on vähemust nõrgestada tööturul ja kõrgharidusmaastikul;
11. praegune süsteem on piisavalt hea;
12. üleminekust pääsemiseks leitakse niikuinii moodus;
13. vene lapsevanematelt pole küsitud üleminekuks luba;
14. venekeelsetesse koolidesse peaks minema tööle rohkem eesti õpetajaid.

0. Kommentaator ei maini vastuargumente.

B5) Kommentaatori ettepanekud, seisukohad:

1. reform oleks pidanud algama varem (nt aastal 2000);
2. üleminek peaks algama enne gümnaasiumi (õppeaste täpsustamata);
3. üleminek peaks algama lasteaias;
4. üleminek peaks algama algkoolis;
5. venekeelsed riigikoolid ja lasteaiad võiks ära kaotada;
6. eesti õppekeele asemel peaksid olema lihtsalt eesti keele tunnid;
7. vene õpilaste haridus peaks olema venekeelne;
8. kakskeelne õpe on parim lahendus;
9. keeleoskamatud vene koolide õpetajad peaks lahti laskma;
10. ülemineku ärahoidmiseks tuleks pöörduda Euroopa inimõiguste kohtusse;
11. venekeelne haridus võiks olla ainult erakoolides;
12. enne gümnaasiumi peaks olema emakeelne õpe;
13. Eestit ootab ülemineku eest karistus;
0. Kommentaator ei esita seisukohta.

B6) Peamised kõneisikud

1. Kommentaator avaldab ülemineku teemal poolehoidu haridusministrile (st ülemineku poolt).
2. Kommentaator avaldab ülemineku teemal haridusministrile vastuseisu.
3. Kommentaator avaldab ülemineku teemal poolehoidu Tallinna abilinnapeale (st ülemineku vastu).
4. Kommentaator avaldab ülemineku teemal Tallinna abilinnapeale vastuseisu.
0. Kommentaator ei vali pooli.

B6) Hinnangud teistele ülemineku osalistele, sõnavõtjatele

1. Kommentaator leiab, et kriitika on ülemineku suhtes igati põhjendatud.
2. Kommentaator usub, et ülemineku vastu suunatud kriitika taga on Venemaa.
3. Kommentaator usub, et ülemineku pooldajad on vähemuses.
4. Need vene koolide direktorid ja õpetajad, kes nõustuvad ülemineku kiirendamisega, on reeturid.

0. Kommentaator ei vali pooli.

B7) Vene õpilaste soov alustada eestikeelset õpet enne gümnaasiumi

1. See ei ole vene õpilaste endi soov (vaid nt haridusministeeriumi propaganda).
2. Las õpivad, kuidas ise tahavad.
3. Seda soovi ei peaks halvustama.
4. See on absurdne, arusaamatu.
5. See on ebaoluline.
6. See on alandlik.
7. Reeturlik.
8. Peaksid hoopis vene keelt õppima.
0. Ei maini.

B8) Vene õpetajate tunnustamine eesti keele õppimise eest

1. Vene õpetajate tunnustamine on tore.
2. Vene õpetajate tunnustamine on imelik.
3. Eesti keele selgeks õppinud õpetajad on tublid.
0. Ei maini.

Lisa 3. Eestikeelsele õppele ülemineku kronoloogia

Alljärgnevalt esitan venekeelsete gümnaasiumide eesti õppekeelele ülemineku kronoloogia, mis võtab kokku haridusmuutuse mõned olulisemad sündmused.

- ❖ **15. september 1993:** riigikogu võttis vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, mis kehtestas riigi- ja munitsipaalkoolidele eestikeelsele õppele ülemineku perioodiks aastad 1993—2007 (Põhikooli- ... 15.09.1993).
- ❖ **10. september 1997:** riigikogu võttis vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse, mis seadis ülemineku uueks algusajaks 2007/2008. õppeaasta (Põhikooli- ... 10.09.2007). Samuti sätestati, et kõigi muukeelsete põhikoolide õppekava ja koolikorraldus peavad tagama lõpetajatele 2007. aastaks piisavalt hea eesti keele oskuse, et jätkata õpinguid eesti keeles.
- ❖ **7. juuni 2007:** valitsus kiitis heaks põhikooli- ja gümnaasiumi riikliku õppekava muudatuse, mille järgi pidid venekeelsed gümnaasiumid alustama või jätkama eestikeelsele õppele üleminekut sama aasta 1. septembrist (Vabariigi ... 07.06.2007). Ainsaks kohustuslikuks riigikeelseks aineks määrati 10. klassis eesti kirjandus. Koolid võisid soovi korral alustada üleminekut veel mõnes teises aines. Alates määramismuudatuse vastuvõtmise kuupäevast jälgin käesolevas töös ka eesti- ja venekeelse Delfi artikleid ja lugejate kommentaare.
- ❖ **1. september 2007:** vene õppekeelele gümnaasiumides algas üleminek osalisele eestikeelsele õppele.
- ❖ **22. november 2007:** valitsus kiitis heaks põhikooli- ja gümnaasiumi riikliku õppekava muudatuse — alates 2011/2012. õppeaastast peab 10. klassi astujate õppekava sisaldama vähemalt 60 protsendi ulatuses eestikeelset õpet (Vabariigi ... 22.11.2007). Kohustuslikud ained on eesti kirjandus, ühiskonnaõpetus, muusika, Eesti ajalugu ja geograafia, ülejäänud ained võib kool valida ise.
- ❖ **1. september 2008:** lisaks eesti kirjandusele hakkavad venekeelsed koolid 10. klassi astujatele õpetama eesti keeles kas ühiskonnaõpetuse kahte kursust või muusika kolme kursust.
- ❖ **1. september 2009:** eesti keeles peavad olema nii 10. klassi astujate eesti kirjanduse üks kursus, ühiskonnaõpetuse kaks kursust kui ka muusika kolm kursust.

- ❖ **1. september 2010:** 10. klassi astujate õppekavasse lisandub Eesti ajaloo kaks eestikeelset kursust.
- ❖ **1. september 2011:** eesti keeles hakatakse 10. klassi astujatele õpetama ka geograafia kolme kursust; esialgse plaani järgi oleks pidanud selleks ajaks 60 protsenti õppest peab olema eestikeelne, ent ülemineku lõppu on lükatud korduvalt edasi (Vene ... 2007: 1; Gümnaasiumi ... 28.01.2010). Antud töös olen jälginud artikleid ja lugejate kommentaare 31. augustini 2011.

Lisa 4. Artiklite autorid ja allikad

Tabel 12: Eesti- ja venekeelse Delfi üleminekuteemaliste artiklite autorsus (absoluutarvudes)

Autor	Delfi	RusDelfi
Ajakirjanik/toimetus	84	82
Poliitik	7	10
Vene õppekeele kooli direktor	3	0
Vene õppekeele kooli õpetaja	0	1
Terve koolipere (venekeelse kooli õpetajad, õpilased ja viimaste vanemad)	1	0
Vene õpilas- või noorteorganisatsioon/selle liige	1	1
Muu vene vähmust esindav organisatsioon/selle liige	0	3
Ametnik	2	0
Teadlane	2	3

Tabel 13: Üleminekule hinnangu andnud allikad eesti- ja venekeelses Delfis (absoluutarvudes)

Allikas	Delfi	RusDelfi
Poliitik, ministeeriumiametnik	72	57
Vene õppekeele kooli pere	15	22
Muu haridustöötaja	2	5
Ajakirjanik, meedia	2	2
Organisatsioon, ühendus, koostöövõrgustik	15	13
Välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni esindaja	3	0
Ametnik, ametiasutus	3	1
Teadlane	1	1
Uuring, andmebaas	4	2
Muu allikas	1	2